

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

mgr Magdalena Szumiec, mgr Ewelina Biel

1

„Bezpieczniej każdego dnia”

Program nauczania przedmiotu Edukacja dla Bezpieczeństwa dla III etapu edukacyjnego

Spis treści

1. Założenia i charakterystyka programu.....	4
2. Ogólne i szczegółowe cele kształcenia i wychowania	16
3. Treści kształcenia	23
4. Opis założonych osiągnięć ucznia.....	27
5. Sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania	53
6. Warunki realizacji programu nauczania.....	71
7. Propozycja kryteriów oceny	76
8. Propozycja metod sprawdzania osiągnięć uczniów	78
9. Bibliografia	84
ZAŁĄCZNIKI	87
ZAŁĄCZNIK 1 Kwestionariusz stylów uczenia się	87
ZAŁĄCZNIK 2 Schematy metod aktywizujących	88
ZAŁĄCZNIK 3 Przykładowy schemat do metody „polowanie na słowa”	89
ZAŁĄCZNIK 4 Przykładowe fiszki autokorektywne	90
ZAŁĄCZNIK 5 Przykładowe zadania z obszaru Edukacji dla Bezpieczeństwa sformułowane w postaci zadań rozwijających kreatywność uczniów	91
ZAŁĄCZNIK 6 Przykład gry Jeopardy do działu pierwsza pomoc	93
ZAŁĄCZNIK 7 Nakładka indywidualizująca pracę z uczniem wykazującym braki w nauce	
ZAŁĄCZNIK 8 Nakładka indywidualizująca pracę z uczniem przeciętnym	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

ZAŁĄCZNIK 9 Nakładka indywidualizująca pracę z uczniem zdolnym

ZAŁĄCZNIK 10 a-j Przykładowe schematy przebiegu zajęć

1. Założenia i charakterystyka programu

*„Ważne jest jednak, aby szkoła rozwijała postawę badawczą u dziecka, ciekawość wobec otaczającego świata, jego dążenie do odkrywania wiedzy, poznania oraz chęć rozumienia”
/E. Filipiak/*

Gwałtowny rozwój społeczno-technologiczny potęguje poczucie niepewności współczesnego człowieka. Coraz mniej bezpiecznie czujemy się już nie tylko na ulicy, ale także w domu. Źródłem poczucia braku bezpieczeństwa, poza wszechobecną agresją, przemocą, dezintegracją rodziny, bezrobociem, biedą, nałogami i chorobami, coraz częściej staje się aktywność w Sieci. Dostęp do Internetu stanowi szczególnie duże zagrożenie dla najmłodszych użytkowników, dla których fascynacja światem wirtualnym może oznaczać jednoczesne wycofanie się z kontaktów w świecie realnym. Internet posiada także wiele zalet. Z całą pewnością jest on podstawowym narzędziem ułatwiającym komunikację, zakupy, rozrywkę i zdobywanie informacji, o ile jednak nauczymy się racjonalnie z tych walorów korzystać. Do wielu nadużyć prowadzi świadomość bycia anonimowym użytkownikiem Sieci. Szczególne niebezpieczeństwo dotyka w tym względzie dzieci i młodzież, dla których Internet niejednokrotnie staje się miejscem zwierzeń, swoistym powiernikiem młodzieńczych sekretów. Między innymi z tych powodów tak ważna jest świadomość zagrożeń i umiejętność podejmowania działań, które zwiększyć mogą nasze poczucie bezpieczeństwa. Odpowiedzią na te wyzwania i szansą na budowanie poczucia bezpieczeństwa wśród dzieci, młodzieży i dorosłych jest przedmiot Edukacja dla Bezpieczeństwa, który w obliczu wzrastającej liczby i zwiększającej się skali zagrożeń stawia sobie za cel przygotowanie człowieka do właściwego, odpowiedzialnego i etycznego reagowania na sytuacje niebezpieczne.

Inspiracją do stworzenia niniejszego programu nauczania stała się dla nas zasygnalizowana przez D. Browna myśl, że **człowiek najbardziej boi się tego, czego nie zna**. Przygotowanie społeczeństwa do rozumienia współczesnych zagrożeń i podejmowania działań zmierzających do ich eliminacji wymaga zatem wdrożenia nowych rozwiązań w zakresie treści, metod oraz form kształcenia. Właściwa realizacja zagadnień z obszaru Edukacji dla Bezpieczeństwa stanowi bowiem szansę na bezpieczne życie w gwałtownie zmieniającej się rzeczywistości. Współczesna młodzież, jak nigdy wcześniej, potrzebuje wsparcia i pomocy w oswojeniu wzrastającej liczby zagrożeń. Obecnie nie wystarcza już spojrzenie na bezpieczeństwo przez pryzmat zagrożeń naturalnych i zagrożeń czasu wojny. Otaczająca rzeczywistość jest znacznie bardziej zróżnicowana, a zagrożenie stanowią mogą narzędzia wykorzystywane w codziennym życiu. Bardzo często źródłem naszego braku poczucia bezpieczeństwa są inni ludzie, ale niejednokrotnie zagrożeniem dla własnego zdrowia i życia jesteśmy my sami.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Niewiedza nie zwalnia nas z odpowiedzialności za swoje czyny i nie stanowi usprawiedliwienia dla popełnianych błędów, podczas gdy wiedza może być podstawą skutecznego działania, w zakresie eliminowania zagrożeń i udzielania pomocy innym ludziom. Program „Bezpieczniej każdego dnia” pozwoli uczniom zrozumieć występujące w bliższym i dalszym otoczeniu zagrożenia, by dzięki temu mogli oni żyć bezpieczniej.

Program „Bezpieczniej każdego dnia” jest programem przeznaczonym do realizacji przedmiotu Edukacja dla Bezpieczeństwa. Oparty jest on na **modelu hermeneutycznym**¹, który akcentuje konieczność uwzględnienia doświadczenia uczniów oraz ich aktywności w procesie uczenia się. Program konstruowany w tym modelu powinien prowadzić do osiągnięcia przez uczniów określonego efektu, ale równie ważny jest sposób, w jaki uczniowie do tego efektu dochodzą. Model hermeneutyczny programu zakłada także preferowane sposoby osiągania założonych celów, wśród których akcent pada na wspólne poszukiwanie rozwiązań oraz wspólne ćwiczenie. Szczególnie pomocne okazać się mogą formy organizacji oparte o pracę uczniów w grupach oraz metody oparte na realizacji projektów, dyskusjach i samodzielnych doświadczeniach. Podstawowym kryterium konstrukcji programu jest nacisk na samodzielność uczniów z jednej strony i na współpracę z drugiej. Niezbędnym warunkiem poprawności konstrukcyjnej jest jednak zapobieganie przeładowaniu programu treściami.

Ukierunkowanie niniejszego programu „na ucznia”² wynikało przede wszystkim z potrzeby uwzględnienia w projektowaniu i realizacji procesu dydaktycznego zasady indywidualizacji, ale także z konieczności odejścia od tradycyjnego przekazu wiedzy przez nauczyciela. Niniejszy program kładzie szczególny nacisk na – wspomnianą uprzednio – indywidualizację i podkreśla konieczność umożliwienia uczniom samodzielnego działania, refleksji nad tym działaniem oraz zapewnienia im właściwej motywacji w procesie uczenia się. W realizacji tych postulatów pomocne będą formy organizacji oparte na pracy uczniów w grupach, w tym w szczególności metoda projektu.

Niniejszy program potraktowaliśmy jako **rejestr doświadczeń uczniów**³. Podejście to wynika z przekonania o znaczącej roli osobistych doświadczeń uczniów w pojmowaniu treści omawianych podczas zajęć. Zasada uwzględniania doświadczeń uczniów okazuje się szczególnie istotna w realizacji treści z zakresu np. resuscytacji krążeniowo-oddechowej. Całkowicie odmienną będzie reakcja ucznia, który przeżył śmierć bliskiej osoby w stosunku do ucznia, którego nie spotkała podobna tragedia. Zupełnie inaczej zareaguje na zajęciach poświęconych przemocy w rodzinie uczeń, który jest jej ofiarą i diametralnie

---

¹ H. Komorowska, *O programach w kształceniu ogólnym i zawodowym*, Warszawa 2012, s. 26.

² Tamże, s. 30.

³ Tamże, s. 37.

odmienne będą jego potrzeby w kontekście zagadnień poruszanych na tych lekcjach. Nauczyciel Edukacji dla Bezpieczeństwa MUSI podczas realizacji każdego tematu brać pod uwagę odmienne doświadczenia uczniów oraz ich opory związane z wykonywaniem określonych zadań. Musi także wyróżniać się szczególną wrażliwością i delikatnością podczas realizacji treści, dotyczących m.in. dysfunkcji rodziny lub zagrożeń zdrowotnych, które mogły być udziałem uczniów.

Przez wzgląd na specyfikę treści nauczania, w niniejszym programie zdecydowaliśmy się uwzględnić **paradygmat teoretyczny** oraz **paradygmat praktyczny**⁴. Podejście do istoty programu nauczania oparte o paradygmat teoretyczny wiąże się z chęcią zaakcentowania wartości samodzielnego konstruowania wiedzy przez uczniów i wykorzystywania w tym celu metod problemowych. Uwzględnienie w charakterystyce programu paradygmatu praktycznego dotyczy natomiast przede wszystkim treści z obszaru pierwszej pomocy, której udzielenie wymaga ukształtowania u uczniów odpowiednich umiejętności i nawyków.

Gwałtowny rozwój cywilizacyjny spowodował, że współczesny system edukacji zmierzyć się musi z szeregiem wyzwań, wśród których na plan pierwszy wysuwa się konieczność przygotowania uczniów do aktywności na kolejnych etapach kształcenia oraz realizacja wymagań, które stawia przed absolwentami szkół rynek pracy. Koniecznością jest zatem dostosowanie systemu edukacji do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, by na tej podstawie przygotować uczniów do aktywnego i kreatywnego pełnienia ról społecznych i zawodowych w społeczeństwie informacyjnym. W społeczeństwie tym najcenniejszym kapitałem i gwarancją rozwoju jest wiedza, a ściślej kompetencje związane z jej pozyskiwaniem, selekcjonowaniem oraz wykorzystywaniem w praktyce. Nieograniczony dostęp do informacji stawia jednak często pod znakiem zapytania wiarygodność uzyskiwanych przez nas danych. Między innymi w tym miejscu zaznacza się bodaj najważniejsza rola współczesnego nauczyciela.

W warunkach społeczeństwa demokratycznego koniecznością stało się przygotowanie uczniów do samodzielnego, odpowiedzialnego, kreatywnego i skutecznego pełnienia ról zawodowych. Realizacja tych założeń wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na rozwijanie ich kompetencji kluczowych. Zgodnie z Zaleceniem 2006/962/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych państw członkowskie Unii Europejskiej powinny zadbać o właściwą ofertę edukacyjną oraz infrastrukturę, które umożliwiłyby realizację kompetencji kluczowych w zakresie:

- porozumiewania się w języku ojczystym,

---

⁴ Tamże, s. 39-40.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- porozumiewania się z językami obcymi,
- kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo-technicznych,
- kompetencji informatycznych,
- umiejętności uczenia się,
- kompetencji społecznych i obywatelskich,
- inicjatywności i przedsiębiorczości (ze zwróceniem szczególnej uwagi na kreatywność oraz innowacyjność),
- świadomej ekspresji kulturalnej⁵.

Posiadanie tych kompetencji jest obecnie niezbywalnym warunkiem zrozumienia współczesnego świata oraz elastycznego dostosowywania się człowieka do nieustannie zmieniających się uwarunkowań społecznych, gospodarczych i technologicznych. Kompetencje te powinny być rozwijane na wszystkich etapach edukacyjnych bez względu na specyfikę nauczanego przedmiotu. Edukacja dla Bezpieczeństwa, ze względu na interdyscyplinarny charakter treści kształcenia, jest w tym względzie szczególnie korzystną płaszczyzną do umożliwiania uczniom aktywności sprzyjającej rozwijaniu przez nich kompetencji kluczowych.

Założeniem, które przyświecało nam podczas opracowywania programu było przekonanie o konieczności integrowania w procesie kształcenia nowoczesnych technologii. Teoria głosząca konieczność wykorzystywania technologii w celu efektywnego uczenia się zyskała sobie miano **konektywizmu**. Niezwykle bliskie są nam także **założenia konstruktywistyczne**, które stały się dla nas filarem w projektowaniu niniejszego programu nauczania. Odwołanie się do teorii konstruowania znaczeń podyktowane było przekonaniem o konieczności uwzględniania w procesie kształcenia doświadczeń uczniów. Pomimo, iż tradycyjny model nauczania już dawno uległ dezaktualizacji, wciąż obserwuje się w szkołach praktykę rezygnacji z dialogu na rzecz monologu w przekazywaniu wiadomości, których jedynym „źródłem” chce być nauczyciel. W opozycji do tradycyjnego nauczania, teoria konstruktywizmu zakłada tzw. „partnerstwo poznawcze”, które stanowi przejaw rezygnacji z „kultu jednej – prawidłowej odpowiedzi”, encyklopedyzmu, narzucania gotowych interpretacji zjawisk i zdarzeń na rzecz poszukiwania, ciekawości oraz stawiania pytań o naturę rzeczy i zjawisk⁶. Odwołanie się do założeń konstruktywizmu nierozzerwalnie wiąże się z koniecznością przeniesienia akcentu z nauczania na uczenie się, z posiadania przez ucznia wiedzy deklaratywnej (typu „wiem,

---

⁵ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z 30.12.2006 r.

⁶ D. Klus-Stańska, *Konstruowanie wiedzy w szkole*, Olsztyn 2002, s. 86-90.

że...”) na rozwijanie wiedzy proceduralnej (typu „wiem, jak”), z koncentracji na szczegółowej realizacji programów i konspektów na rzecz elastycznego dostosowywania się nauczyciela do zmieniających się uwarunkowań szkolnego procesu dydaktycznego.

W procesie konstruowania wiedzy dominująca rola spoczywa na uczniu. Wybitny psycholog poznawczy J.S. Bruner w swojej koncepcji „edukacji wspierającej rozwój” zaakcentował konieczność zmiany roli nauczyciela, który - postrzegając uczenie się jako proces aktywny i oparty na dialogu - powinien zachęcać uczniów do samodzielnego odkrywania wiedzy. Tylko wówczas zdobyte wiadomości są dla ucznia faktycznie przydatne. Podejście to wynika bezpośrednio z przekonania, że każdy człowiek jest jednostką myślącą, twórczą, aktywną⁷ i wyposażoną w szereg doświadczeń zdobytych także poza systemem kształcenia formalnego. Kluczową wydaje się być świadomość nauczycieli, że każdy uczeń ma prawo do aktywnego uczestnictwa w procesie kształcenia, co wiąże się z koniecznością umożliwienia mu współdecydowania o wyborze treści i problemów rozważanych w ramach zajęć. Jak podkreśla E. Filipiak, bierne przyswajanie wiedzy stoi w sprzeczności z ideą efektywnego kształcenia, podczas gdy jego podwaliną jest uczenie się „we współpracy”⁸.

Znaczący wpływ na kształt niniejszego programu wywarła także **teoria kształcenia wielostronnego** W. Okonia i związane z nią przekonanie o dominującej roli emocji w procesie przyswajania wiadomości i umiejętności. O konieczności wprowadzeniu do dydaktyki przeżywania wspominało wielu badaczy przedmiotu, w tym także G. Dryden i J. Vos⁹, podkreślając znaczenie emocji dla szybkości zapamiętywania i trwałości zdobytej wiedzy. Na gruncie polskim problematyką tą zajmował się W. Okoń i W.P. Zaczyński. Teoria kształcenia wielostronnego W. Okonia opiera się na **trzech podstawowych funkcjach osobowości człowieka**. Pierwsza z nich dotyczy **poznawania**, którego przedmiotem jest otaczający człowieka świat. Druga funkcja wiąże się z **przeżywaniem** świata wraz z nagromadzonymi w nim wartościami, natomiast trzecia opiera się na możliwości wprowadzania w zastanej rzeczywistości **zmian**. Z funkcjami tymi ściśle wiążą się trzy rodzaje aktywności człowieka: **aktywność intelektualna**, **aktywność emocjonalna** oraz **aktywność praktyczna**, będące jednocześnie filarami koncepcji kształcenia wielostronnego. O wyjątkowości koncepcji kształcenia wielostronnego świadczy ponadto akcent położony na konieczność zaangażowania w procesie kształcenia ośrodków znajdujących się w obydwu półkulach mózgu ucznia. Osiągnięcie powyższego celu jest możliwe jedynie wówczas, gdy podczas każdej lekcji nauczyciel odwoływał się będzie do działań opartych o asymilację i twórczość własną uczestników procesu dydaktycznego. Asymilacja pozwala uczniowi zapoznać się z podstawowymi informacjami dotyczącymi omawianych zagadnień, podczas gdy twórczość

---

⁷ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności uczenia się. Z Wygotkim i Brunerem w tle*, Sopot 2012, s. 14-15.

⁸ Tamże, s. 45.

⁹ G. Dryden i J. Vos, *Rewolucja w uczeniu*, Poznań 2003.

własna daje nadzieję wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce, a jednocześnie rozwijania własnych zdolności twórczych¹⁰. Wymienionym powyżej filarom koncepcji kształcenia wielostronnego autor przyporządkował **następujące sposoby uczenia się**: uczenie się przez poznawanie (pośrednie i bezpośrednie), uczenie się przez rozwiązywanie problemów (działalność badawcza uczniów), uczenie się przez przeżywanie oraz uczenie się wynikające z działalności praktycznej uczniów. Odpowiadają im **cztery grupy metod nauczania**: metody asymilacji wiedzy, samodzielnego dochodzenia do wiedzy, waloryzacyjne i praktyczne¹¹. Doceniając znaczenie i podkreślając rolę przeżywania w uczeniu się, W. Okoń dokonał znaczącego postępu na drodze do efektywnego nauczania wychowującego. Możliwość emocjonalnego doświadczenia treści nauczania stanowi bowiem o efektywności procesu dydaktycznego wpływając jednocześnie na trwałość zapamiętanych przez uczniów wiadomości¹². Kluczem do właściwej realizacji założeń koncepcji kształcenia wielostronnego jest konieczność racjonalnego zintegrowania ze sobą wszystkich czterech metod nauczania-uczenia się¹³. Edukacja dla Bezpieczeństwa, przez wzgląd na specyfikę zagadnień programowych, stanowi niezwykle podatny grunt, umożliwiając uczniom przeżywanie treści nauczania. Obecność tematów z działu pierwszej pomocy, pozwala postawić uczniów w obliczu krzywdy drugiego człowieka, rozwijając tym samym zdolność empatii. Ta empatia jest potrzebna zwłaszcza w dzisiejszych czasach, gdy coraz częściej usłyszeć można o „zniczulicy społecznej”, a nierzadko także jej doświadczyć. Umiejętności współodczuwania często młodym ludziom brakuje, o czym możemy się przekonać czytając nagłówki poświęcone przejawom agresji ze strony pseudokibiców, stosowaniu przemocy wobec osób starszych, dopuszczaniu się kradzieży czy zamieszczaniu w Internecie ośmieszających innego człowieka zdjęć.

Program skierowany jest do uczniów szkoły gimnazjalnej. To właśnie potrzeby, zainteresowania, opory i motywacja uczniów w tym wieku stanowić powinny wyzwanie dla nauczycieli chcących realizować ten program w codziennej pracy. Barrier związanych z realizacją treści może być wiele. Przede wszystkim wynikają one ze specyfiki przedmiotu, jakim jest Edukacja dla Bezpieczeństwa, ale również ze zróżnicowania i swoistych problemów uczniów na III edukacyjnym. Niejednokrotnie konieczność rozmowy o zagrożeniach może wywoływać wśród uczniów obawy o zdrowie i życie własne oraz bliskich osób. Szczególnym wyzwaniem dla nauczyciela będzie praca z uczniami posiadającymi zaburzenia o charakterze nerwicy lekowej, której objawy po realizacji treści przedmiotowych mogą przybierać na sile. Specyfika przedmiotu Edukacja dla Bezpieczeństwa wymaga także od nauczyciela wnikliwej obserwacji i dostrzeżenia uczniów posiadających podwyższoną wrażliwość na treści, które szczególnie oddziałują na wyobraźnię np. rodzaje ran czy pierwsza pomoc

¹⁰ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 2003, s. 196-197.

¹¹ Tamże, s. 198.

¹² W.P. Zaczyński, *Uczenie się przez przeżywanie*, Warszawa 1990, s. 74.

¹³ W. Okoń, *Wielostronne uczenie się a problem aktywności uczniów*. W: „Nowa szkoła” 1965 nr 7/8, Warszawa 1965, s. 23.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

przy krwotokach. Podczas realizacji tych treści zawsze należy zachować wzmożoną troskę o samopoczucie uczniów. Na lekcjach pojawią się także uczniowie mający trudności w nauce, których trzeba będzie szczególnie zachęcić do realizacji treści przedmiotu nie będącego maturalnym, ale również uczniowie wybitnie zainteresowani poruszaną podczas zajęć tematyką. Każdy z tych uczniów wymagał będzie indywidualnego podejścia i każdy z nich z całą pewnością posiadał będzie szczególny TALENT, którego odkrycie może pomóc nauczycielowi w realizacji treści przedmiotowych. Kluczem będzie uświadomienie sobie, że każdy uczeń posiada jakieś uzdolnienia, a nauczyciel będzie być może pierwszą osobą w jego życiu, która je odkryje 😊

Niniejszy program, ze względu na dobór treści i metod ich realizacji, z pewnością odpowiadał będzie potrzebom wszystkich uczniów, gdyż jest on próbą odpowiedzi na społeczno-technologiczne uwarunkowania środowiska, w jakim żyje współczesny młody człowiek. Praca nad skonstruowaniem programu wymagała uświadomienia sobie, że dzisiejsza młodzież to „digital natives”. To ludzie urodzeni i wychowani wśród nowoczesnych technologii, dla których szkoła niejednokrotnie staje się jedynym miejscem, w którym nie mogą z posiadanej wiedzy i umiejętności korzystać. To podstawowy powód, dla którego uważają oni, że czas spędzony w szkole jest czasem nieodwracalnie straconym. Uświadomienie sobie tego, że współcześni uczniowie posiadają „w kieszeni” wszelkie multimedia ułatwiające im uczenie się i komunikację z całym światem jest pierwszym i zasadniczym krokiem, jaki postawić powinien nauczyciel chcący realizować niniejszy program nauczania.

Realizacja programu „Bezpieczniej każdego dnia” związana jest z obowiązującym od 1 września 2012 roku Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Na mocy tego rozporządzenia organ prowadzący ustalił minimalny wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, który w przypadku Edukacji dla Bezpieczeństwa wynosi po 30 godzin zarówno na III, jak i na IV etapie edukacyjnym. Na podstawie kalendarza roku szkolnego 2012/2013 opublikowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej ustaliliśmy 38 tygodni nauki, którym przyporządkowałyśmy wg określonych kryteriów treści kształcenia.

Dobór treści kształcenia podyktowany był przede wszystkim koniecznością realizacji wszystkich zagadnień i efektów kształcenia określonych w Rozporządzeniu MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Część treści nauczania wykraczająca poza podstawę programową, ma charakter treści do wyboru. Uczniowie na pierwszych zajęciach będą mieli możliwość zdecydować, które zagadnienia są dla nich szczególnie wartościowe i ciekawe. Takie **pośrednie zagospodarowanie treści**¹⁴

---

¹⁴ H. Komorowska, *O programach...*, op. cit., s. 44.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

nauczania pozwoli na realizację całości podstawy programowej umożliwiając jednocześnie uczniom współuczestnictwo w planowaniu zajęć z Edukacji dla Bezpieczeństwa. W programie „Bezpieczniej każdego dnia” umieściliśmy treści dodatkowe, które wynikają z aktualnych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i technologicznych. Skupiają się one na zagrożeniach zdrowotnych, społeczno-ekonomicznych oraz zagrożeniom wynikającym z dostępu do Internetu. Przedmiot Edukacja dla Bezpieczeństwa powinien bowiem odpowiadać na potrzeby współczesności, a powinnością nauczyciela jest elastyczne dostosowywanie treści nauczania do zainteresowań i doświadczeń uczniów, reagując w ten sposób na aktualną sytuację w klasie.

W doborze treści wykraczających poza podstawę programową uwzględniliśmy także **kryterium przydatności i kryterium potrzeb uczących się**¹⁵. Zabieg ten podyktowany był chęcią dostosowania treści kształcenia do zmieniających się warunków rzeczywistości oraz wprowadzenia zagadnień użytecznych dla uczniów z punktu widzenia teraźniejszości i przyszłości. Realizacja kryterium potrzeb uczący się wynika natomiast z pragnienia wprowadzenia do treści nauczania czynnika atrakcyjności, uwzględnienia zainteresowań uczniów poprzez umożliwienie im wyboru interesujących zagadnień oraz budowania motywacji do efektywnego uczenia się.

Uszeregowanie treści kształcenia odbyło się na podstawie **kryterium przydatności i oraz kryterium motywacyjnego**¹⁶. Treści użyteczne w dalszej nauce oraz w życiu potraktowaliśmy priorytetowo, odsuwając na dalszy plan zagadnienia mniej istotne z punktu widzenia ucznia. Z opinii uczniów wynika, że treści najbardziej dla nich atrakcyjne, a jednocześnie najbardziej przydatne w życiu dotyczą zagadnień z obszaru pierwszej pomocy. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, realizacja niniejszego programu zarówno na etapie gimnazjalnym, jak i ponadgimnazjalnym rozpoczyna się właśnie od tego działu.

W obliczu konieczności stworzenia uczniom warunków wspierających uczenie się, szczególnie ważne staje się poddanie charakterystyce ról nauczyciela, których pełnienie zagwarantować może właściwą realizację niniejszego programu kształcenia. Współczesny nauczyciel nie może być jedynie „mędrce” przekazującym uczniom przetworzoną już wiedzę. Dużo bliższe powinny mu być role, organizatora, diagnosty, facylitatora, mediatora, tutora eksperta, refleksyjnego praktyka i odpowiedzialnego profesjonalisty¹⁷.

Nauczyciel jako **organizator** procesu dydaktycznego powinien:

---

¹⁵ Tamże, s. 67.

¹⁶ Tamże, s. 69-70.

¹⁷ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności ...*, op. cit., s. 81-89.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- przyznać uczniom prawo do aktywnego zaangażowania się w projektowanie i przebieg procesu dydaktycznego i uwzględnić prawo do tej aktywności podczas doboru metod i form kształcenia,
- pomagać uczniom w budowaniu wiedzy,
- umożliwiać uczniom podejmowanie samooceny własnych kompetencji,
- posiadać umiejętność uczenia się oraz samodzielnego i krytycznego myślenia,
- cechować się wrażliwością na potrzeby, zainteresowania, możliwości i problemy uczniów,
- posiadać umiejętność odczytywania informacji zwrotnych uzyskiwanych od uczniów,
- tworzyć w klasie atmosferę nacechowaną życzliwością, zrozumieniem, wsparciem i „klimatem do działania” oraz optymalne warunki pracy dla uczniów,
- modyfikować relacje z uczniami w kierunku „wzajemnego uczenia się”,
- prowokować u uczniów „konflikty poznawcze”,
- kontrolować realizację poszczególnych zadań przez uczniów,
- udzielać pochwał, zachęcać do działania, dostarczać przykładów,
- przyjąć tzw. „negocjacyjny styl nauczania”, uwzględniający interakcję nauczyciela i ucznia w procesie konstruowania wiedzy,
- minimalizować posługiwanie się podręcznikiem na rzecz wykorzystywania materiałów źródłowych¹⁸,
- kontrolować poziom własnego stresu¹⁹,
- cechować się kreatywnością w projektowaniu i realizacji procesu dydaktycznego,
- angażować uczniów multizmysłowo,
- dostosowywać metody i formy kształcenia do potrzeb i możliwości uczniów,
- posiadać umiejętność obsługi nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych,
- dostosowywać realizację programu nauczania do indywidualnych możliwości uczniów, np. poprzez dzielenie zadań na mniejsze etapy,
- ustawicznie doskonalić posiadane kompetencje.

---

¹⁸ Tamże, s. 24-121.

¹⁹ H. Hamer, *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa 2010, s. 72-74.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Nauczyciel jako **diagnosta** powinien:

- posiadać kompetencje w zakresie oceniania uczniów²⁰
- poddawać diagnozie kompetencje ucznia w chwili rozpoczęcia kształcenia w ramach danego przedmiotu, by uzyskać tą drogą informację na temat wiedzy, umiejętności i postaw posiadanych po zakończeniu realizacji danego programu nauczania,
- posiadać umiejętności diagnozy uczniów w zakresie trudności uczenia się oraz posiadania wybitnych uzdolnień i talentów,
- konstruować programy indywidualnego wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami w zakresie uczenia się.

Nauczyciel jako **facylitator** powinien:

- zachęcać uczniów do aktywności podczas zajęć,
- umożliwiać uczniom refleksję dotyczącą własnego postępowania²¹,
- rozwijać umiejętności uczniów w zakresie pracy zespołowej,
- posiadać wiedzę na temat skutecznych strategii motywowania uczniów do pracy²².

Nauczyciel jako **mediator** powinien:

- mobilizować uczniów do samodzielności,
- wyznaczać obszar pomiędzy posiadanymi przez ucznia kompetencjami, a wiedzą i umiejętnościami, które powinien on osiąść²³,
- rozwiązywać konflikty w grupie²⁴.

Nauczyciel jako **tutor** powinien:

- współpracować z uczniem w procesie konstruowania wiedzy, udzielać wsparcia, zachęcać do samokontroli, podsumowywać efekty uczenia się,
- stawiać wyzwania oraz wywoływać ciekawość ucznia²⁵,

---

²⁰ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności ...*, op. cit., s. 83.

²¹ Tamże, s. 84.

²² H. Hamer, *Klucz do efektywności*, op. cit., s. 55, 67.

²³ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności ...*, op. cit., s. 84-85.

²⁴ H. Hamer, *Klucz do efektywności*, op. cit., s. 51-54.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- pomagać uczniowi w planowaniu własnej pracy.

Nauczyciel jako **ekspert** powinien:

- pokazać uczniowi sposoby umożliwiające wykonanie poszczególnych zadań i zachęcać do refleksji po realizacji celu²⁶.

Nauczyciel jako **refleksyjny praktyk** powinien:

- podejmować refleksję nad własną działalnością edukacyjną (metodami i formami nauczani-uczenia się, strategii oceniania, projektowania i ewaluacji zajęć, i.in.) i projektować koncepcje zmian w tym zakresie,
- dokonywać samooceny posiadanych kompetencji²⁷.

Nauczyciel jako **odpowiedzialny profesjonalista** powinien:

- cechować się gotowością do wzięcia odpowiedzialności za przebieg procesu kształcenia przed sobą, uczniem i całym społeczeństwem²⁸,
- wykorzystywać możliwości, jakie stawia przed nim rozwój cywilizacyjny.

Opisane powyżej role nauczyciela są ze sobą ściśle powiązane. Większość sytuacji dydaktyczno-wychowawczych wymagała będzie od nauczyciela pełnienia wszystkich ról jednocześnie bez względu na specyfikę przedmiotu nauczania. Rola nauczyciela Edukacji dla Bezpieczeństwa wymaga jednak od nauczycieli dodatkowych kompetencji. Jej szczególna trudność polega na tym, że powinien on nie tylko współpracować z uczniami w zdobywaniu wiedzy i umiejętności z zakresu przeciwdziałania zagrożeniom, ale także – a może przede wszystkim – zapewniać im poczucie bezpieczeństwa w klasie. Nauczyciel Edukacji dla Bezpieczeństwa powinien zatem być autorytetem i wzorem osobowym w zakresie zapewniania poczucia bezpieczeństwa sobie i innym.

Nauczyciel realizujący niniejszy program powinien przede wszystkim:

- rozumieć potrzebę wykorzystania w projektowaniu i realizacji procesu dydaktycznego nowoczesnych technologii,

---

²⁵ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności ...*, op. cit., s. 85-87.

²⁶ Tamże, s. 87.

²⁷ Tamże, s. 88-89.

²⁸ Tamże, s. 90.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- cechować się kreatywnością i zachęcać do niej swoich uczniów,
- posiadać umiejętność elastycznego dostosowywania procesu dydaktycznego do potrzeb i zainteresowań uczniów,
- rozumieć znaczenie emocji w procesie uczenia się,
- traktować uczniów jako partnerów w procesie kształcenia,
- traktować priorytetowo zdobywanie przez uczniów wiedzy proceduralnej nie naciskając jednocześnie na pamięciowe przyswajanie przez nich wiedzy deklaratywnej.

Program „Bezpieczniej każdego dnia” opracowany został przez nauczycieli przedmiotu Edukacja dla Bezpieczeństwa na etapie ponadgimnazjalnym. Autorki są aktualnie pracownikami naukowo-dydaktycznymi Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, prowadzącymi ćwiczenia z zakresu metodyki Edukacji dla Bezpieczeństwa. Praca z uczniami liceum oraz studentami ugruntowała nas w przekonaniu, że zniechęcenie młodzieży do nauki jest zabiegiem znacznie prostszym aniżeli rozbudzenie u nich prawdziwej chęci do uczenia się. Nieświadomość nauczycieli w zakresie współczesnej roli nauczyciela oraz potrzeb uczących się staje się niejednokrotnie przyczyną porażek w relacjach nauczyciel-uczeń. Autorytarny styl kierowania klasą nie sprzyja wewnętrznej motywacji uczniów do zdobywania wiadomości, rozwijania umiejętności i postaw oraz internalizacji wartości. Bez uświadomienia sobie przez nauczyciela potrzeby podmiotowego podejścia do uczniów realizacja niniejszego programu nie będzie możliwa.

Autorski aspekt programu „Bezpieczniej każdego dnia” dotyczy przede wszystkim treści kształcenia, które zostały poszerzone o zagadnienia wykraczające poza podstawę programową kształcenia. Dobór treści i metod kształcenia umożliwia ponadto rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów oraz wykorzystanie narzędzi informacyjno-komunikacyjnych dostępnych w codziennym życiu każdego z nich, np. telefonu komórkowego i gier komputerowych. Wśród sposobów realizacji celów kształcenia wyodrębniłyśmy także wykorzystywaną na gruncie amerykańskim metodę jeopardy, której charakterystykę zamieściłyśmy w rozdziale piątym. Swoistą innowacją jest także orientacja na ucznia, która bardzo rzadko pojawia się w programach tego typu.

2. Ogólne i szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Podstawowym celem edukacji powinno być przygotowanie uczniów do aktywności na kolejnych etapach kształcenia. Realizacja tego celu będzie możliwa jedynie wówczas, gdy nauczyciele umożliwią im rozwijanie kompetencji kluczowych. To właśnie one stanowią podstawę satysfakcjonującej działalności człowieka w społeczeństwie demokratycznym.

Celem kształcenia ogólnego w myśl założeń podstawy programowej kształcenia ogólnego jest:

- przyswojenie przez uczniów określonych wiadomości,
- zdobycie przez uczniów umiejętności związanych z wykorzystaniem wiedzy w sytuacjach praktycznych,
- rozwianie u uczniów postaw umożliwiających właściwe funkcjonowanie w otaczającym świecie²⁹.

Ogólne cele kształcenia na etapie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej wynikają wprost z podstawy programowej i dotyczą w szczególności:

Cele	Kody efektów kształcenia ³⁰
WIEDZA	
Zapoznanie uczniów z zagadnieniami dotyczącymi powszechnej samoobrony i obrony cywilnej	O_W01
Zapoznanie z zagadnieniami z zakresu udzielania pierwszej pomocy	O_W02
Zapoznanie uczniów z elementarną terminologią używaną w Edukacji dla bezpieczeństwa	O_W03
Zapoznanie uczniów z zasadami prawidłowego działania w przypadku wystąpienia zagrożenia życia i zdrowia	O_W04
Zapoznanie uczniów z zagrożeniami bezpieczeństwa we współczesnym świecie w tym z zagrożeniami bezpieczeństwa osobistego	O_W05

²⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17.

³⁰ Symbole wykorzystane w kodach oznaczają: O – cele ogólne, S – cele szczegółowe, G- efekty dla gimnazjum, Po – efekty dla szkoły ponadgimnazjalnej; W – wiedza, U – umiejętności, P – postawy. Na pojęcie kompetencji składa się zarówno opanowana wiedza i umiejętności, jak również postawy uczniów.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

i społecznego	
Rozwijanie ogólnej wiedzy z zakresu biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, fizyki, chemii, matematyki, technologii informacyjno-komunikacyjnych, geografii	O_W06
UMIEJĘTNOŚCI	
Kształtowanie umiejętności udzielania pierwszej pomocy i podejmowania działań ratowniczych w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia	O_U01
Kształtowanie umiejętności obserwacji zagrożeń i dokonywania analizy problemów z obszaru Edukacji dla bezpieczeństwa	O_U02
Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem i podejmowania refleksji na tematy związane z bezpieczeństwem	O_U03
Kształtowanie umiejętności wykorzystywania zdobytych wiadomości do rozwiązywania problemów z obszaru Edukacji dla bezpieczeństwa	O_U04
Rozwijanie umiejętności komunikowania się w języku ojczystym i językach obcych oraz zdobywania wiedzy z wykorzystaniem źródeł obcojęzycznych	O_U05
Rozwijanie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystywania nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych	O_U06
Kształtowanie umiejętności pozyskiwania, selekcjonowania i przetwarzania informacji pochodzących z różnych źródeł	O_U07
Kształtowanie umiejętności uczenia się	O_U08
Kształtowanie nawyków prozdrowotnych	O_U09
Rozwijanie umiejętności prezentowania własnych pomysłów, wątpliwości, sugestii w oparciu o właściwą argumentację	O_U10
Rozwijanie umiejętności wykorzystania wiedzy z zakresu biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, fizyki, chemii, matematyki, technologii informacyjno-komunikacyjnych, geografii w rozwiązywaniu problemów z obszaru Edukacji dla bezpieczeństwa	O_U11
POSTAWY	
Kształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i podejmowania działań promujących bezpieczne zachowania	O_P01
Rozwijanie umiejętności samooceny własnych kompetencji i chęci ciągłego doskonalenia się	O_P02
Rozwijanie kompetencji społeczne poprzez współdziałanie w zespole podczas realizacji określonych celów	O_P03
Kształtowanie postawy promującej przestrzeganie norm i zasad moralnych	O_P04
Rozwijanie samodzielności, kreatywności i odpowiedzialności uczniów	O_P05
Rozwijanie postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi	O_P06
Rozwijanie kultury osobistej oraz szacunku dla innych ludzi	O_P07
Rozwijanie świadomości i ekspresji kulturalnej uczniów	O_P08

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W opracowaniu celów szczegółowych posłużyliśmy się układem tabelarycznym. Uzyskiwane przez uczniów w toku realizacji treści przedmiotowych efekty kształcenia podzieliłyśmy na wiadomości, umiejętności i kompetencje społeczne. Każdemu efektowi przyporządkowałyśmy kody określające stopień realizacji celów ogólnych wynikających z podstawy programowej.

Cele szczegółowe niniejszego programu sformułowane są zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego w postaci efektów kształcenia odrębnych dla gimnazjum i dla szkoły ponadgimnazjalnej. Przedstawia je poniższe zestawienie tabelaryczne.

Efekty kształcenia DLA GIMNAZJUM	Kody efektów kształcenia	Pokrywalność z celami ogólnymi
WIEDZA		
Omawia drogi ewakuacyjne i zasady ewakuacji z budynku szkoły	G_S_W01	O_W01, O_W04
Definiuje pojęcie oraz omawia zakres i organizację pierwszej pomocy	G_S_W02	O_W02, O_W03
Omawia algorytm postępowania na miejscu wypadku	G_S_W03	O_W02, O_W03, O_W06
Omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w sytuacji utraty przytomności	G_S_W04	O_W02, O_W04, O_W06
Omawia algorytm postępowania w sytuacji nagłego zatrzymania krążenia	G_S_W05	O_W02, O_W06
Omawia algorytm resuscytacji krążeniowo-oddechowej u dorosłych i u dzieci	G_S_W06	O_W02, O_W06
Omawia zasady postępowania podczas napadu epileptycznego, porażenia prądem i piorunem, w sytuacji tonięcia lub załamania się lodu na zbiornikach wodnych oraz charakteryzuje zasady zachowania się podczas burzy	G_S_W07	O_W02, O_W04, O_W06
Omawia zasady postępowania na miejscu wypadku drogowego	G_S_W08	O_W02, O_W04
Omawia zasady postępowania w sytuacji zranień i krwotoków	G_S_W09	O_W02, O_W04, O_W06
Omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w urazach kości i stawów	G_S_W10	O_W02, O_W04, O_W06

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Charakteryzuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku zatruć	G_S_W11	O_W02,O_W04, O_W06
Omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w sytuacji oparzeń termicznych i chemicznych	G_S_W12	O_W02,O_W04, O_W06
Charakteryzuje zasady udzielania pierwszej pomocy w sytuacji odmrożeń	G_S_W13	O_W02,O_W04, O_W06
Dokonuje charakterystyki zagrożeń powodziowych i pożarowych	G_S_W14	O_W01,O_W05, O_W06
Omawia zasady zachowania się w sytuacji wystąpienia katastrof komunikacyjnych, przemysłowych i budowlanych	G_S_W15	O_W01,O_W04, O_W05, O_W06
Charakteryzuje zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego w otaczającej rzeczywistości	G_S_W16	O_W05, O_W06
Omawia zasady ochrony ludności i obrony cywilnej	G_S_W17	O_W01,O_W04, O_W06
Omawia sposoby i środki alarmowania ludności w sytuacji wystąpienia zagrożeń oraz zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu	G_S_W18	O_W01,O_W04, O_W06
Omawia źródła promieniowania jądrowego i jego skutki	G_S_W19	O_W01, O_W06
Omawia rodzaje i oznakowanie substancji toksycznych, zasady dotyczące ich transportu i przechowywania oraz postępowanie w sytuacji uwolnienia się substancji chemicznej	G_S_W20	O_W01,O_W04, O_W06
Omawia sposoby zabezpieczania żywności i wody przed skażeniami i zakażeniami	G_S_W21	O_W01,O_W04, O_W06
UMIEJĘTNOŚCI		
Wskazuje drogi ewakuacyjne z budynku szkoły	G_S_U01	O_U01, O_U04, O_U08, O_U10,
Wykorzystuje wiedzę dotyczącą algorytmu postępowania na miejscu wypadku w sytuacjach pozorowanych	G_S_U02	O_U01, O_U04, O_U08, O_U10, O_U11
Udziela pierwszej pomocy podczas utraty przytomności w sytuacjach pozorowanych	G_S_U03	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Udziela pierwszej pomocy podczas nagłego zatrzymania krążenia w sytuacjach pozorowanych	G_S_U03	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Wykonuje resuscytację krążeniowo-oddechową u dzieci i u dorosłych w sytuacjach pozorowanych z wykorzystaniem AED	G_S_U04	O_U01, O_U02, O_U04, O_U08, O_U11
Wykonuje algorytm postępowania podczas napadu epileptycznego, porażenia prądem i piorunem i w sytuacji tonięcia w sytuacjach pozorowanych	G_S_U05	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Udziela pierwszej pomocy podczas wypadku drogowego w sytuacjach pozorowanych	G_S_U06	O_U01, O_U02, O_U04, O_U08
Wykonuje opatrunki przy zranieniach i krwotokach w sytuacjach pozorowanych	G_S_U07	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Udziela pierwszej pomocy w przypadku wystąpienia wstrząsu pokrwotocznego, w razie amputacji i zmiążdżenia kończyny w sytuacjach pozorowanych	G_S_U08	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Udziela pierwszej pomocy przy złamaniach, zwichnięciach i skręceniach w sytuacjach pozorowanych	G_S_U09	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Udziela pierwszej pomocy w przypadku zatruc w sytuacjach pozorowanych	G_S_U10	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Udziela pierwszej pomocy przy oparzeniach termicznych i chemicznych w sytuacjach pozorowanych	G_S_U11	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Udziela pierwszej pomocy przy odmrożeniach w sytuacjach pozorowanych	G_S_U12	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Wykorzystuje wiedzę teoretyczną do projektowania praktycznych działań dotyczących postępowania w sytuacji powodzi i pożaru	G_S_U13	O_U01, O_U04, O_U08, O_U10, O_U11
Wykorzystuje w praktyce umiejętności przeciwdziałania zjawisku paniki	G_S_U14	O_U01, O_U04, O_U08, O_U10,
Wykorzystuje wiedzę o zagrożeniach bezpieczeństwa osobistego i społecznego w realizacji projektów	G_S_U15	O_U01, O_U03, O_U04, O_U05,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		O_U06, O_U07, O_U08, O_U09, O_U10, O_U11
Wykorzystuje umiejętność pozyskiwania i przetwarzania informacji pochodzących z różnych źródeł w realizacji projektu z zakresu zagrożeń bezpieczeństwa osobistego i społecznego	G_S_U16	O_U05, O_U06 O_U07, O_U08, O_U11
Prezentuje nawyki prozdrowotne	G_S_U17	O_U08, O_U09, O_U10, O_U11
Rozróżnia sygnały alarmowe	G_S_U18	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Prezentuje prawidłowe sposoby zachowania się po ogłoszeniu alarmu w sytuacjach pozorowanych	G_S_U19	O_U01, O_U04, O_U08, O_U10
Wyraża własne opinie na temat energetyki jądrowej i popiera je właściwymi argumentami	G_S_U20	O_U01, O_U04, O_U08, O_U10, O_U11
Przyporządkowuje właściwe oznaczenia dla substancji toksycznych podczas ich przechowywania i transportu	G_S_U21	O_U01, O_U04, O_U08, O_U11
Zabezpiecza żywność i wodę przed skażeniami i zakażeniami stosując właściwe opakowania i zabezpieczenia w sytuacjach pozorowanych	G_S_U22	O_U01, O_U04 O_U07, O_U08, O_U10, O_U11
Wykonuje projekt wymagający uwzględnienia wiedzy z zakresu zabiegów specjalnych i sanitarnych	G_S_U23	O_U04, O_U08, O_U11
POSTAWY		
Uzasadnia konieczność pomocy podczas ewakuacji osobom niepełnosprawnym i rannym	G_S_P01	O_P03, O_P04, O_P05, O_P06, O_P07
Uzasadnia konieczność udzielania pierwszej pomocy w sytuacji wypadku	G_S_P02	O_P01, O_P04, O_P05, O_P06

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Podkreśla znaczenie szybkiej i właściwej interwencji ratownika w sytuacji utraty przytomności	G_S_P03	O_P01, O_P05, O_P06
Uzasadnia konieczność przestrzegania zasad bezpieczeństwa ratownika i poszkodowanego podczas udzielania pierwszej pomocy	G_S_P04	O_P01, O_P05, O_P06, O_P07
Uzasadnia znaczenie wsparcia psychicznego poszkodowanego w sytuacji wypadku i udziela takiego wsparcia w sytuacjach pozorowanych	G_S_P05	O_P05, O_P06, O_P07
Uzasadnia potrzebę udzielania pomocy sąsiedzkiej w sytuacji wystąpienia powodzi lub pożaru	G_S_P06	O_P01, O_P03, O_P04, O_P05, O_P06, O_P07
Prezentuje postawę współdziałania w zespole przy realizacji projektu	G_S_P07	O_P03, O_P05
Wykazuje się samodzielnością i kreatywnością podczas przygotowywania projektu oraz odpowiedzialnością za jego wyniki	G_S_P08	O_P05
Uzasadnia konieczność przestrzegania zasad współżycia społecznego i przestrzegania norm moralnych po ogłoszeniu alarmu o zagrożeniach	G_S_P09	O_P01, O_P03, O_P04, O_P05, O_P06, O_P07
Uzasadnia niehumanitarny charakter użycia środków masowego rażenia i projektuje ulotkę piętnującą ich wykorzystywanie	G_S_P10	O_P01, O_P04, O_P05, O_P06, O_P07
Podkreśla znaczenie rozważnego i odpowiedzialnego postępowania osób zajmujących się przewozem substancji niebezpiecznych oraz tworzy kodeks bezpiecznego transportu i przechowywania tych materiałów	G_S_P11	O_P01, O_P04, O_P05, O_P06
Uzasadnia znaczenie wykonywania zabiegów specjalnych i sanitarnych	G_S_P12	O_P01, O_P06
Uzasadnia potrzebę ciągłego doskonalenia wiedzy i umiejętności potrzebnych do skutecznego prowadzenia działań ratowniczych oraz przeciwdziałania sytuacjom niebezpiecznym	G_S_P13	O_P02, O_P05, O_P06
Prezentuje refleksyjny stosunek do posiadanej wiedzy, zdobytych umiejętności i ukształtowanych postaw	G_S_P14	O_P02, O_P04, O_P05, O_P06
Podejmuje się interpretacji dzieł sztuki w kontekście problematyki edukacji dla bezpieczeństwa		O_P08

3. Treści kształcenia

Zgodnie z kryterium przydatności oraz kryterium motywacyjnym, w uszeregowaniu treści na plan pierwszy wysunęliśmy zagadnienia z pierwszej pomocy. Zostały one potraktowane przez nas priorytetowo. Poniższe zestawienie tabelaryczne zawiera rozkład treści nauczania edukacji dla bezpieczeństwa dla gimnazjum ujęty w formie rocznego planu dydaktycznego.

ROZKŁAD TREŚCI NAUCZANIA EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA DLA GIMNAZJUM

L.P.	TEMAT LEKCJI	ZAGADNIENIA	LICZBA GODZIN
1.	Lekcja organizacyjna. Zasady ewakuacji z budynku szkoły	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Treści programowe ➤ Kryteria i zasady oceniania ➤ Podręcznik i inne źródła informacji medialnej ➤ Zasady bezpieczeństwa na zajęciach ➤ Drogi ewakuacyjne i zasady ewakuacji z budynku szkoły 	1
DZIAŁ I. PIERWSZA POMOC W NAGŁYCH WYPADKACH (23 godziny)			
2.	Pojęcie i znaczenie udzielania pierwszej pomocy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Definicja pierwszej pomocy ➤ Znaczenie i konieczność udzielania pierwszej pomocy ➤ Odpowiedzialność prawna człowieka w sytuacji nie udzielenia pierwszej pomocy 	1
3.	Algorytm postępowania na miejscu wypadku	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ogólne zasady postępowania na miejscu nagłego wypadku ➤ Bezpieczeństwo ratownika, poszkodowanego i świadków wypadku ➤ Wzywianie służb ratunkowych w języku polskim i angielskim 	1
4.	Pierwsza pomoc przy utracie przytomności	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Różnica między omdleniem a utratą przytomności ➤ Przyczyny utraty przytomności ➤ Ocena świadomości i oddechu poszkodowanego ➤ Schemat postępowania w przypadku utraty przytomności – pozycja 	2

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		przeciwośredniowa i bezpieczna	
5.	Resuscytacja krążeniowo - oddechowa	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zagrożenia dla osoby nieprzytomnej ➤ Przyczyny, objawy i ocena zaburzeń oddychania oraz krążenia ➤ Definicja pojęć: resuscytacja i reanimacja ➤ Algorytm postępowania w przypadku nagłego zatrzymania krążenia ➤ RKO u dorosłych ➤ RKO u dzieci ➤ AED ➤ Definicja pojęć: utonięcie, utopienie ➤ Sposób postępowania w przypadku załamania się lodu na zbiornikach wodnych i pierwsza pomoc tonącym 	8
6.	Postępowanie w stanach zagrożenia życia	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Objawy i pierwsza pomoc w przypadku napadu epileptycznego ➤ Objawy i pierwsza pomoc w przypadku porażenia prądem i piorunem ➤ Zasady zachowania się w czasie burzy 	2
7.	Wypadek drogowy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny wypadków drogowych ➤ Moralne i prawne obowiązki wobec ofiar wypadków drogowych ➤ Algorytm postępowania ratowniczego na miejscu wypadku drogowego ➤ Sposoby ewakuacji osób poszkodowanych z terenu zagrożenia 	2
8.	Postępowanie w przypadku zranień	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodzaje ran i ich charakterystyka ➤ Zasady opatrywania ran ➤ Opatrywanie ran za pomocą bandażu, chusty trójkątnej i codofixu ➤ Ciało obce w ranie 	2
9.	Pierwsza pomoc przy krwotokach	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny, rodzaje i objawy krwotoków ➤ Sposób postępowania w przypadku krwotoków zewnętrznych – tamowanie krwotoków ➤ Wstrząs pokrwotoczny i zapobieganie jego rozwojowi ➤ Postępowanie w razie amputacji, zmiążdżenia kończyny 	1
10.	Pierwsza pomoc w urazach kości	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny i objawy urazów kostno - stawowych 	1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	i stawów	<ul style="list-style-type: none"> ➤ I i II prawo Potta ➤ Pierwsza pomoc przy złamaniach, zwichnięciach i skręceniach 	
11.	Pierwsza pomoc w przypadku zatruc	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny i objawy zatruc ➤ Drogi wnikania trucizn do organizmu ➤ Ogólne zasady postępowania w przypadku zatruc ➤ Rodzaje odtrutek 	1
12.	Oparzenia termiczne i chemiczne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Definicja i podział oparzeń ➤ Stopnie oparzeń ➤ Ogólne zasady postępowania przy oparzeniach termicznych ➤ Udar cieplny i słoneczny ➤ Postępowanie w czasie upałów ➤ Zasady postępowania w przypadku oparzenia chemicznego 	1
13.	Obrażenia wywołane działaniem zimna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny i objawy wychłodzenia organizmu (zjawisko hipotermii) i odmrożeń ➤ Sposoby udzielania pomocy osobom wychłodzonym ➤ Pierwsza pomoc przy odmrożeniach ➤ Działania profilaktyczne na wypadek wychłodzeń i odmrożeń 	1
DZIAŁ II. ZAGROŻENIA WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE (7 godzin)			
14.	Zagrożenia powodziowe	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny powodzi ➤ Ochrona przeciwpowodziowa ➤ Sposób postępowania i zasady ewakuacji z terenów zagrożonych ➤ Zaopatrzenie ludności ewakuowanej w niezbędne środki ➤ Postępowanie ludności po ustąpieniu powodzi 	1
15.	Zagrożenia pożarowe	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny pożarów ➤ Zasady postępowania w przypadku pożaru w domu, szkole i najbliższej okolicy ➤ Sposoby gaszenia zarzewia ognia oraz płonącej na człowieku odzieży 	1
16.	Wypadki i katastrofy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przyczyny katastrof komunikacyjnych, przemysłowych i budowlanych ➤ Zasady zachowania się w sytuacji wystąpienia katastrofalnych zagrożeń ➤ Zjawisko paniki 	1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

17.	Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego (treści do wyboru)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zjawisko przemocy i agresji ➤ Sytuacje kryminogenne, umiejętność ich unikania i odpowiedzialność karno – administracyjna nieletnich ➤ Zagrożenia w Sieci (pedofilia, nękanie, plagiaty, kradzieże, gry komputerowe, uzależnienia od komputera) ➤ Rodzaje, przyczyny i profilaktyka uzależnień (nikotyna, alkohol, narkotyki, Internet, zakupy, anoreksja, telefon komórkowy) ➤ Zjawisko samookaleczenia i samobójstw wśród młodzieży 	4
DZIAŁ III. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA (3 godziny)			
18.	Ochrona ludności i obrona cywilna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podstawy prawne funkcjonowania ochrony ludności i obrony cywilnej w kraju i na świecie ➤ Zadania obrony cywilnej i ochrony ludności w czasie pokoju i w czasie wojny ➤ Podmioty odpowiadające za ochronę państwa i jego obywateli ➤ Międzynarodowy znak OC 	1
19.	Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sposoby i środki alarmowania ludności ➤ Sygnały alarmowe 	1
20.	Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alarm powietrzny ➤ Alarm o skażeniach ➤ Zasady zachowania się po ogłoszeniu alarmu w domu, szkole, obiektach użyteczności publicznej 	1
DZIAŁ IV. OCHRONA PRZED SKAŻENIAMI I ZAKAŻENIAMI (4 godziny)			
21.	Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Źródła promieniowania jądrowego ➤ Oddziaływanie środków promieniotwórczych na ludzi, zwierzęta, żywność i wodę ➤ Pozytywne i negatywne aspekty wykorzystania energii jądrowej 	1
22.	Substancje toksyczne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodzaje substancji toksycznych ➤ Oznakowanie substancji toksycznych na środkach transportu i w magazynach ➤ Postępowanie w przypadku zagrożenia substancjami toksycznymi (awaria, katastrofa) ➤ Zastępcze środki ochrony skóry i dróg oddechowych 	1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

23.	Zabezpieczanie żywności, wody przed skażeniami i zakażeniami	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Źródła skażeń i zakażeń ➤ Ochrona żywności i wody przed skażeniem (właściwości ochronne opakowań) ➤ Zabezpieczenie ujęć wodnych 	1
24.	Zabiegi specjalne i sanitarne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezaktywacja ➤ Odkazanie ➤ Dezynfekcja ➤ Deratyzacja ➤ Częściowe i całkowite zabiegi sanitarne i specjalne 	1
RAZEM			38

4. Opis założonych osiągnięć ucznia

Poniższe zestawienie tabelaryczne opisuje zakładane osiągnięcia uczniów po realizacji przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa na III etapie edukacyjnym ujęte w formie planu wynikowego. Wymagania na poszczególne stopnie, odnoszące się do wszystkich treści przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, zamieszczono w rozdziale 7, umożliwiając tym samym nauczycielowi elastyczne dostosowanie oczekiwań względem uczniów o zróżnicowanych możliwościach i zainteresowaniach. Efekty kształcenia opracowane zostały w oparciu o sformułowane w podstawie programowej wymagania szczegółowe dla poszczególnych treści kształcenia. Efekty te poszerzone zostały dodatkowo o propozycje autorskie z uwzględnieniem konieczności kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ (GIMNAZJUM)³¹

DZIAŁ	LP.	TREŚCI	EFEKTY KSZTAŁCENIA		
			WIEDZA	UMIEJĘTNOŚCI	POSTAWY
	1.	Lekcja organizacyjna. Zasady ewakuacji z budynku szkoły	Uczeń: ➤ rozpoznaje znaki ewakuacyjne znajdujące się na terenie szkoły ➤ wskazuje drogi i wyjścia ewakuacyjne z poszczególnych sal i pomieszczeń szkolnych	Uczeń: ➤ ewakuuje się z budynku szkolnego podczas alarmu pod nadzorem nauczyciela ➤ opisuje i przedstawia graficznie sygnał alarmowy w szkole* ➤ na graficznym schemacie planu ewakuacji szkoły zaznacza drogi ewakuacyjne z wybranych sal lekcyjnych** ➤ opracowuje instrukcję postępowania na wypadek ogłoszenia alarmu w szkole***	Uczeń: ➤ prezentuje postawę przekonania o praktycznej przydatności zdobywania wiedzy i umiejętności z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa

³¹ W opisie założonych osiągnięć ucznia wyodrębniono zadania o zróżnicowanym stopniu trudności. Oznaczono je za pomocą odpowiednich symboli, gdzie:

- „*” oznacza zadania o najniższym stopniu trudności, które realizować mogą uczniowie wykazujący braki w nauce,
- „**” oznaczają zadania o średnim stopniu trudności, które realizować mogą uczniowie o przeciętnych możliwościach,
- „***” oznaczają zadania o najwyższym stopniu trudności, które realizować mogą uczniowie zdolni.

Zaleca się, aby uczniowie sami dokonywali wyboru stopnia zaawansowania zadania!!!

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

I. PIERWSZA POMOC W NAGŁYCH WYPADKACH	2.	Pojęcie i znaczenie udzielania pierwszej pomocy	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ definiuje pojęcie „pierwsza pomoc” ➤ podaje prawne aspekty dotyczące pierwszej pomocy ➤ omawia ogólne zasady postępowania na miejscu wypadku ➤ opisuje cechy dobrego ratownika przedmedycznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ współpracuje w grupie ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/(*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy plakat zachęcający swoich kolegów z klasy do udzielania pierwszej pomocy poszkodowanemu w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia* ➤ formułuje argumenty przemawiające „za” i „przeciw” udzielaniu pierwszej pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia** ➤ opracowuje i przeprowadza kwestionariusz wywiadu dotyczący chęci udzielania pierwszej pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia*** 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia konieczność i znaczenie udzielania pierwszej pomocy ➤ reprezentuje cechy osobowościowe zdyscyplinowanego i odpowiedzialnego ratownika pierwszej pomocy ➤ prezentuje postawę gotowości do udzielania pierwszej pomocy i empatii ➤ uzasadnia znaczenie świadomości i ekspresji kulturalnej w życiu człowieka
	3.	Algorytm postępowania na miejscu wypadku	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia czynności ratownicze wykonywane na miejscu nagłego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zagrożeń w sytuacjach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest przekonany o konieczności niesienia pomocy osobom

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<p>wypadku</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia sposoby zabezpieczenia ratownika, poszkodowanego i świadków wypadku ➤ wymienia numery alarmowe ➤ wyjaśnia skróty ICE i SAMPLE 	<p>pozorowanych</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zapisuje w swoim telefonie numer ICE ➤ układają rebusy, rymowanki, wiersze lub piosenki opisujące skrót SAMPLE i zamieszczają je na Platformie Moodle ➤ alarmuje służby ratunkowe o nagłym zdarzeniu w języku polskim i angielskim ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ układa we właściwej kolejności czynności ratownicze wykonywane na miejscu nagłego wypadku* ➤ przeprowadza z kolegą lub członkiem rodziny wywiad SAMPLE** ➤ prowadzi dodatkowe zajęcia dla uczniów słabszych, instruując ich, jak wezwać służby ratunkowe i przeprowadzić wywiad SAMPLE*** 	<p>poszkodowanym</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych dla potrzeb udzielania pierwszej pomocy
--	--	---	--	---

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

4.	Pierwsza pomoc przy utracie przytomności	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje budowę układu oddechowego i układu krążenia ➤ podaje różnicę między omdleniem a utratą przytomności ➤ wskazuje różnice w sposobie udrażniania dróg oddechowych u niemowlęcia i osoby dorosłej ➤ określa przyczyny utraty przytomności ➤ opisuje schemat postępowania ratowniczego w przypadku utraty przytomności ➤ omawia zagrożenia dla osoby nieprzytomnej ➤ wyjaśnia zasady układania poszkodowanego w pozycji bezpiecznej ➤ określa przeciwwskazania do zastosowania pozycji bezpiecznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia czynności życiowe poszkodowanego ➤ udrażnia drogi oddechowe poszkodowanego ➤ prezentuje pozycję przeciwomdleniową, cztero kończynową ➤ układu poszkodowanego w pozycji bezpiecznej ➤ zapewnia sobie wsparcie osób trzecich komunikując się w języku polskim i angielskim ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ układu we właściwej kolejności rysunki przedstawiające poszczególne etapy pozycji bezpiecznej* ➤ rozwiązuje krzyżówkę dotyczącą tematyki utraty przytomności** ➤ formułuje pytania dotyczące kompetencji społeczeństwa w zakresie udzielania pierwszej pomocy, przeprowadza sondaż 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest przekonany o konieczności podejmowania działań ratowniczych ➤ podejmuje współpracę w zespole ➤ uzasadnia znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych dla potrzeb udzielania pierwszej pomocy
----	--	--	--	--

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			i opracowuje wyniki bazując na formularzu metaplanu ***	
5.	Resuscytacja krążeniowo – oddechowa	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ podaje przyczyny zaburzeń oddychania i krążenia ➤ opisuje objawy towarzyszące zaburzeniom oddychania i krążenia ➤ przedstawia algorytm postępowania w przypadku nagłego zatrzymania krążenia ➤ definiuje pojęcie resuscytacji i reanimacji ➤ omawia algorytm postępowania w przypadku nagłego zatrzymania krążenia u osób dorosłych i dzieci ➤ objaśnia zasady wykonywania resuscytacji krążeniowo – oddechowej u dorosłych i dzieci ➤ wyjaśnia pojęcie AED i omawia zasady jego działania ➤ podaje rozlokowanie AED znajdujących się w najbliższej okolicy ➤ definiuje pojęcia: utonięcie i utopienie ➤ podaje przyczyny utonięć i przedstawia sposób postępowania w przypadku załamania się lodu na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ współpracuje w grupie ➤ rozpoznaje stan osoby poszkodowanej ➤ wykonuje resuscytację krążeniowo – oddechową u dorosłych i dzieci zgodnie z algorytmem ➤ stosuje AED podczas udzielania pomocy poszkodowanemu ➤ tworzy nowe znaki zakazu kąpieli i zakazu skoku do wody, starając się, aby zachęcały one ludzi do stosowania się do nich ➤ rozwiązuje fiskę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/****) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ z wiarygodnych źródeł internetowych wyszukuje informacje na temat bezpiecznego korzystania z AED* ➤ tworzy mapę miejsc, w których rozlokowane są urządzenia AED w najbliższej okolicy i proponuje, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę odpowiedzialności za zdrowie i życie swoje i innych osób ➤ jest gotowy do niesienia pomocy potrzebującym ➤ dba o bezpieczeństwo swoje i ratowanego

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<p>zbiornikach wodnych</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia zasady udzielania pierwszej pomocy tonącym 	<p>gdzie jeszcze powinny się one znaleźć**</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy kalendarium z dziejów metod i technik resuscytacji i wskazuje możliwe przyczyny ich stosowania*** ➤ prezentuje w parze różne sposoby wyciągania poszkodowanego z wody* ➤ w oparciu o stronę Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej sporządza listę czystych i bezpiecznych kąpielisk w okolicy** ➤ przygotowuje i prowadzi kampanię informującą zasadach bezpiecznego korzystania z kąpieliska*** 	
6.	Postępowanie w stanach zagrożenia życia	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje objawy napadu epileptycznego ➤ omawia sposób udzielania pierwszej pomocy osobom w trakcie napadu padaczki ➤ przedstawia objawy porażenia prądem i piorunem ➤ określa sposób udzielania pierwszej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ udziela pomocy osobie w trakcie napadu epileptycznego ➤ postępuje zgodnie z algorytmem udzielając pomocy osobie porażonej prądem elektrycznym ➤ rozwiązuje fizykę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę odpowiedzialności za zdrowie i życie swoje i innych osób

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<p>pomocy osobom porażonym prądem i piorunem</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia zasady zachowania bezpieczeństwa podczas burzy 	<p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ metodą „polowanie na słowa” /załącznik 3/ opracowuje definicję i etymologię słowa „epilepsja”* ➤ tworzy kieszonkową ulotkę instruującą, jak należy zachować się w sytuacji ataku epileptycznego** ➤ tworzy krótki filmik instruktażowy przedstawiający sposób udzielania pierwszej pomocy osobie, która doznała ataku epileptycznego *** ➤ tworzy plakat uwzględniający zasady bezpiecznego zachowania się podczas burzy w domu * ➤ tworzy plakat uwzględniający zasady bezpiecznego zachowania się podczas burzy w domu i w terenie** ➤ pisze esej na temat: „Łowcy piorunów – odwaga czy szaleństwo?”*** 	
7.	Wypadek drogowy	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ podaje najczęstsze przyczyny wypadków drogowych ➤ omawia moralne i prawne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ za pomocą kolorowych kredek i pisaków tworzy schemat obrazujący zabezpieczanie miejsca 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę aktywną wobec sytuacji losowych ➤ czuje się odpowiedzialny za

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<p>obowiązki wobec ofiar wypadków drogowych</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia algorytm postępowania ratowniczego na miejscu wypadku drogowego ➤ objaśnia sposoby ewakuacji osób poszkodowanych z terenu zagrożenia 	<p>wypadku drogowego</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zakłada kołnierz ortopedyczny ➤ wykonuje prowizoryczny kołnierz ➤ stosuje chwyt Rauteka ➤ demonstruje sposób zdejmowania kasku motocyklisty podczas konieczności wykonania RK-O ➤ tworzy trzy nowe znaki drogowe, które przydadzą się kierowcom i przechodniom /załącznik 5/ ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozwiązuje krzyżówkę z zakresu pierwszej pomocy przy wypadkach drogowych* ➤ tworzy krzyżówkę z zakresu pierwszej pomocy przy wypadkach drogowych** ➤ na podstawie informacji pozyskanych ze strony GITD, NIK tworzy statystykę wypadków drogowych w Polsce z uwzględnieniem ich głównych przyczyn, liczbą poszkodowanych i ofiar śmiertelnych; opisuje kroki 	<p>prawidłowe działania ratownicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dba o bezpieczeństwo swoje i ratowanego
--	--	---	--	--

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			<p>podejmowane na poziomie krajowym i międzynarodowym zmierzające do zmniejszenia liczby wypadków drogowych ***</p>	
8.	Postępowanie w przypadku zranień	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia klasyfikację ran ➤ dokonuje charakterystyki ran ➤ wyjaśnia pojęcia „aseptyka” i „antyseptyka” ➤ objaśnia zasady opatrywania ran 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozróżnia rodzaje ran ➤ układają rebusy, rymowanki, wiersze lub piosenki definiujące pojęcia „aseptyka” i „antyseptyka” i zamieszczają je na Platformie Moodle ➤ opatruje rany za pomocą bandaży, chust trójkątnych i codofixu ➤ stabilizuje ciało obce w ranie ➤ współpracuje w grupie ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ z rozsypanki słowno-obrazkowej przyporządkowuje poszczególne rodzaje ran do ich nazwy * ➤ z rozsypanki słowno-obrazkowej przyporządkowuje poszczególne rodzaje ran do ich nazwy i charakterystyki** ➤ z rozsypanki słowno-obrazkowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest wrażliwy na krzywdę drugiej osoby ➤ jest świadomy zagrożenia, jakie wynika z kontaktu z krwią drugiego człowieka ➤ wykazuje chęć pomocy słabszym uczniom

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			przyporządkowuje poszczególne rodzaje ran do ich nazwy, charakterystyki i sposobu zaopatrywania***	
9.	Pierwsza pomoc przy krwotokach	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia, dlaczego duży krwotok i wstrząs pourazowy zagrażają życiu ➤ podaje przyczyny krwotoków ➤ wymienia i charakteryzuje rodzaje krwotoków ➤ opisuje objawy towarzyszące krwotokom ➤ omawia sposób postępowania w przypadku krwotoków wewnętrznych i zewnętrznych ➤ uzasadnia przypadki, w których można wykorzystać opaskę uciskową ➤ wyjaśnia pojęcie „wstrząs krwotoczny” i omawia sposób zapobiegania jego rozwojowi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tamuje krwotok z nosa ➤ wykonuje opatrunek uciskowy ➤ zakłada opaskę uciskową (staza) ➤ stosuje pozycję przeciwwstrzasową ➤ współpracuje w zespole ➤ rozwiązuje krzyżówkę o zróżnicowanym stopniu zaawansowania (*/**/***) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę odpowiedzialności za powierzone zadania ➤ prezentuje postawę ofiarności i wrażliwości ➤ dba o bezpieczeństwo własne i osoby poszkodowanej
10.	Pierwsza pomoc w urazach kości i stawów	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przyczyny urazów kostno – stawowych ➤ przedstawia różnicę między zwinięciem a skręceniem ➤ opisuje objawy urazów kostno – stawowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wykorzystuje chustę trójkątną i bandaże do unieruchomienia kończyny ➤ wykorzystuje środki zastępcze do unieruchamiania złamań ➤ współpracuje w grupie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest wrażliwy na cierpienie drugiej osoby ➤ prezentuje postawę ofiarności i odpowiedzialności za działania ratownicze

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia I i II Prawo Potta 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uczestniczy w quizie „Jeopardy” z możliwością wyboru pytań o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 6/ (*/**/***) 	
11.	Pierwsza pomoc w przypadku zatruc	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia drogi wnikania trucizn do organizmu ➤ podaje przyczyny zatruc ➤ omawia objawy zatruc ➤ przedstawia ogólne zasady postępowania w przypadku zatruc ➤ wymienia rodzaje odtrutek 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ projektuje schematy czynności ratowniczych w przypadku różnych typów zatruc w sytuacjach pozorowanych ➤ aktywnie uczestniczy w rozwiązywaniu zadań rozwijających kreatywność uzupełniając tabelkę z możliwością wyboru stopnia zaawansowania zadania /załącznik 5/ (*/**/***) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ posiada nawyki ostrożnego i odpowiedzialnego przechowywania żywności i substancji chemicznych w domu ➤ prezentuje postawę kreatywności podczas rozwiązywania zadań z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa
12.	Oparzenia termiczne i chemiczne	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przyczyny oparzeń ➤ rozróżnia stopnie oparzeń ➤ opisuje objawy poparzenia barszczem Sosnowskiego ➤ opisuje sposób oceny rozległości oparzeń ➤ omawia ogólne zasady postępowania w przypadku oparzeń termicznych ➤ opisuje objawy udaru cieplnego i słonecznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wykonuje opatrunek oparzonej części ciała ➤ rozpoznaje barszcz Sosnowskiego ➤ ocenia rozległość oparzeń za pomocą „reguły dłoni”, „reguły dziesięciątka” i „reguły piątek” ➤ rozwiązuje quiz o zróżnicowanym stopniu trudności na Platformie Moodle (*/**/***) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest wrażliwy na cierpienie drugiej osoby ➤ prezentuje postawę ofiarności i odpowiedzialności za działania ratownicze

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia zasady zachowania się w czasie upałów ➤ podaje algorytm postępowania w przypadku oparzeń chemicznych ➤ wymienia substancje neutralizujące stosowane w oparzeniach 		
13.	Obrażenia wywołane działaniem zimna	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ podaje przyczyny wychłodzenia organizmu ➤ wyjaśnia pojęcie „hipotermia” ➤ opisuje objawy wychłodzenia organizmu ➤ objaśnia sposób udzielania pierwszej pomocy osobom wychłodzonym ➤ wymienia przyczyny odmrożeń ➤ opisuje objawy towarzyszące odmrożeniom ➤ omawia pierwszą pomoc przy odmrożeniach ➤ wyjaśnia na czym polega profilaktyka w zakresie wychłodzenia i odmrożenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozróżnia stopnie odmrożeń ➤ projektuje schematy czynności ratowniczych w przypadku wychłodzenia i odmrożenia organizmu w sytuacjach pozorowanych ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/****) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy listę części ciała najbardziej narażonych na wychłodzenie* ➤ tworzy plakat zawierający wskazówki dotyczące sposobu ubierania się w sytuacji wystąpienia skrajnie niskich temperatur** ➤ tworzy plakat zawierający wskazówki dotyczące wyposażenia samochodu, którym podróżujemy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę odpowiedzialną za zdrowie swoje i innych ➤ uzasadnia konieczność podejmowania działań profilaktycznych na wypadek wychłodzenia i odmrożenia organizmu

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

II. ZAGROŻENIA WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE			na okoliczność gwałtownych opadów śniegu i silnych mrozów***	
	14.	Zagrożenia powodziowe	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia przyczyny powodzi ➤ charakteryzuje sposoby zapewniania ochrony przeciwpowodziowej ➤ opisuje zasady zachowania się ludności na wypadek powodzi, w czasie jej trwania i po jej ustąpieniu ➤ przedstawia zasady ewakuacji z terenów zagrożonych ➤ wyjaśnia zasady zaopatrzenia ludności ewakuowanej w wodę i żywność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ projektuje dla domowników zasady postępowania przed powodzią i po jej wystąpieniu ➤ współpracuje w grupie ➤ wykorzystuje różne źródła informacji ➤ rozwiązuje fiškę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy listę rzeczy, które należałoby zabrać ze sobą na wypadek ewakuacji* ➤ proponuje sposoby zorganizowania pomocy sąsiedzkiej w sytuacji wystąpienia powodzi oraz jej zakres; uzasadnia, dlaczego pomoc sąsiedzka funkcjonuje pomimo tego, że ludzie są ze sobą skonfliktowani** ➤ przeprowadza wywiad z osobą zajmującą się ewakuacją w danym

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			rejonie i określa na tej podstawie działania, które powinien podjąć każdy obywatel w sytuacji wystąpienia powodzi (uwzględniając działania podjęte dla ratowania ludzi, zwierząt i mienia)***	
15.	Zagrożenia pożarowe	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przyczyny pożarów ➤ wymienia podstawowe środki gaśnicze ➤ omawia zasady postępowania w przypadku pożaru w domu, szkole i najbliższej okolicy ➤ wyjaśnia, jak należy gasić zarzewie ognia ➤ opisuje sposób gaszenia płonącej odzieży na człowieku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozróżnia środki gaśnicze ➤ stosuje się do zasad ochrony przeciwpożarowej ➤ identyfikuje znaki ochrony przeciwpożarowej ➤ rozwiązuje fiskkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy projekt rozmieszczenia środków gaśniczych w budynku, w którym mieszka* ➤ tworzy projekt własnego budynku mieszkalnego wraz z rozmieszczeniem głównych zaworów prądu, gazu, wody i środków gaśniczych, którymi budynek dysponuje** ➤ tworzy plakat informujący 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dba o bezpieczeństwo własne i osoby poszkodowanej ➤ jest wrażliwy na krzywdę ludzką ➤ podkreśla konieczność niesienia pomocy potrzebującym ➤ prezentuje postawę kreatywności

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			o sposobach unikania zagrożeń pożarowych i projektuje znaki zachęcające ludzi do unikania tych zagrożeń ***	
16.	Wypadki i katastrofy	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia pojęcia „wypadek” i „katastrofa” ➤ klasyfikuje katastrofy ➤ podaje przyczyny wypadków i katastrof komunikacyjnych, przemysłowych, budowlanych ➤ omawia zasady zachowania się w sytuacji wystąpienia katastrofalnych zagrożeń ➤ opisuje typowe zachowania osób w panice ➤ określa sposoby zapobiegania panice 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ogląda fragment filmu poświęcony zjawisku paniki podczas pożaru na stadionie piłkarskim (http://www.youtube.com/watch?v=zmQt8tMOH5A) i wypełnia kartę pracy dotyczącą typowych zachowań ludzi w sytuacji paniki oraz okoliczności, które mogą ją wzmacniać ➤ rozwiązuje fiskę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/****) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy kalendarium największych katastrof w Polsce i na świecie* ➤ projektuje prawdopodobne przyczyny, faktyczne skutki i możliwe sposoby przeciwdziałania na podstawie wybranej katastrofy** ➤ omawia wpływ katastrof przemysłowych na środowisko, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest przekonany o konieczności niesienia pomocy osobom poszkodowanym ➤ dba o bezpieczeństwo własne i innych osób

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			<p>korzystając ze znanych mu źródeł informacji oraz z materiału filmowego dotyczącego katastrofy w Czarnobylu zamieszczonego na stronie: http://www.youtube.com/watch?v=Ny7SXod98z8 Formułuje własne stanowisko w tej sprawie***</p>	
17.	Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ definiuje pojęcie „przemocy” i „agresji” ➤ omawia regulacje prawne dotyczące stosowania przemocy wobec drugiego człowieka ➤ dokonuje klasyfikacji rodzajów przemocy ➤ wyjaśnia potrzebę wszczęcia procedury „Niebieska Karta” w sytuacji przemocy w rodzinie ➤ omawia sytuacje kryminogenne ➤ wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność karno – administracyjna nieletnich ➤ charakteryzuje zagrożenia wynikające z dostępu do Internetu ➤ przedstawia profilaktykę uzależnień 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozpoznaje symptomy świadczące o tym, że człowiek jest ofiarą przemocy ➤ odgrywa scenkę dotyczącą sytuacji przemocy i agresji wcielając się w rolę ofiary, świadka i napastnika ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/****) ➤ tworzy fikcyjne państwo, wymyśla jego nazwę i godło oraz opracowuje kodeks internetowy dla jego mieszkańców ➤ tworzy plakat dotyczący profilaktyki uzależnień ➤ rozwiązuje krzyżówkę o zróżnicowanym stopniu trudności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje empatię wobec krzywdy innych ludzi ➤ jest wrażliwy na sygnały informujące o problemach innych ludzi ➤ jest świadomy wpływu na własne bezpieczeństwo ➤ prezentuje postawę świadomego unikania kontaktów ze środowiskiem przestępczym ➤ prezentuje postawę kreatywności

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje przyczyny samookaleceń i samobójstw wśród młodzieży 	<p>z zakresu uzależnień(*/**/***)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opracowuje propozycję działań, które uczeń może podejmować w sytuacji podejrzenia, że jego kolega/koleżanka ma myśli samobójcze ➤ wyraża swoją opinię w klarowny i jasny sposób ➤ współpracuje w grupie <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy wykaz instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy* ➤ analizuje Konwencję o prawach dziecka i wskazuje artykuły regulujące kwestię stosowania przemocy wobec dzieci** ➤ tworzy prezentację uwzględniającą przykłady łamania praw dziecka w Polsce i na świecie*** ➤ tworzy tabelę z zestawieniem danych statystycznych dotyczących przestępstw popełnianych przez nieletnich; podaje wiarygodne źródło, z którego skorzystał* 	
--	--	---	--	--

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- opracowuje zakres pomocy, której udzielić może młody człowiek w sytuacji zaobserwowania aktów przestępczych; tworzy wykaz instytucji i numerów alarmowych, które mogą być przydatne w tej sytuacji **
- formułuje zasady unikania sytuacji, w których człowiek mógłby stać się ofiarą przemocy***
- na podstawie zamieszczonych na stronie <http://www.sieciaki.pl> filmów sporządza listę zagrożeń, na które napotkać mogą dzieci i młodzież, korzystając z Internetu*
- ogląda film zamieszczony na stronie <http://www.sieciaki.pl/sieciotv/0,wszystkie,2/id/70> pt. „Bez kozuska” i opracowuje zasady, którymi kieruje się chroniąc swój wizerunek w Sieci**
- ogląda film zamieszczony na stronie <http://www.sieciaki.pl/sieciotv/0,>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

III. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA			<p>wszystkie,1/id/76 pt. „Białe owce” i tworzy listę kryteriów, które decydują o wiarygodności źródeł internetowych***</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy listę osób, na wsparcie których można liczyć w sytuacji, gdy człowiek ma myśli samobójcze* ➤ tworzy listę przyczyn, które doprowadziły głównego bohatera filmu pt. „Sala samobójców” do aktu samobójczego** ➤ pisze esej na temat „Samobójstwo – odwaga czy tchórzostwo?”*** 	
	18.	Ochrona ludności i obrona cywilna	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia podstawy prawne funkcjonowania ochrony ludności i obrony cywilnej w kraju i na świecie ➤ przedstawia zadania obrony cywilnej i ochrony ludności w czasie pokoju i w czasie wojny ➤ wymienia podmioty odpowiadające za ochronę państwa i jego obywateli 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ identyfikuje znak rozpoznawczy OC ➤ tworzy projekt podejmujący kwestię zagrożeń bezpieczeństwa człowieka, wskazując na służby i instytucje, których zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa w wybranych zakresach ➤ rozwiązuje fiškę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***)

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			<p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy katalog numerów alarmowych* ➤ opracowuje wykaz zagrożeń dla rejonu, w którym mieszka i wskazuje działania, które podejmują właściwe organy i służby terenowe w celu przeciwdziałania zagrożeniom** ➤ tworzy kalendarium dotyczące historii OC w Polsce związane z działalnością Ligi Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwgazowej*** 	
19.	Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia sposoby i środki alarmowania i ostrzegania ludności przed zagrożeniami ➤ rozróżnia sygnały alarmowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przyporządkowuje nazwy środków alarmowych do ich desygnatu wykorzystując w tym celu rozsypankę słowno-obrazkową ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ graficznie (za pomocą wykresu) przedstawia sygnał alarmowy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest przekonany o konieczności znajomości sygnałów alarmowych ➤ wykazuje zainteresowanie zagrożeniami w rejonie, w którym mieszka ➤ prezentuje postawę kreatywną

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			<p>i sposób jego odwoływania*</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ w oparciu o informacje pozyskane od właściwych organów i służb terenowych, tworzy mapę w skali 1:1000 uwzględniającą rozmieszczenie poszczególnych środków alarmowych (syreny, dzwony, megafony) w rejonie, w którym mieszkasz** ➤ proponuje innowacyjny system powiadamiania ludności o zagrożeniach*** 	
20.	Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozróżnia sygnały alarmowe ➤ omawia zasady zachowania się po ogłoszeniu alarmu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ stosuje procedury postępowania po usłyszeniu alarmu i komunikatu o zagrożeniach w sytuacjach pozorowanych ➤ tworzy instrukcję właściwego zachowania się w schronach <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ sporządza listę przedmiotów, które należy zabrać ze sobą do schronu* ➤ opracowuje procedury postępowania po usłyszeniu alarmu dla domowników** ➤ proponuje w swoim rejonie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ma poczucie konieczności znajomości zasad zachowania się ludności po usłyszeniu alarmu ➤ uzasadnia konieczność niesienia pomocy potrzebującym ➤ wykazuje wrażliwość na potrzeby innych ludzi

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

IV. OCHRONA PRZED SKAŻENIAMI I ZAKAŻENIAMI	21.	Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia źródła promieniowania jądrowego ➤ omawia oddziaływanie środków promieniotwórczych na ludzi, zwierzęta, żywność i wodę ➤ opisuje chorobę popromienną ➤ wskazuje pozytywne i negatywne aspekty wykorzystania energii jądrowej 	<p>miejsce, które najbardziej spełnia wymogi potrzebne do ewakuacji ludności i uzasadnia swój wybór***</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ za pomocą drzewka decyzyjnego obrazuje pozytywne i negatywne aspekty wykorzystania energii jądrowej w życiu człowieka ➤ wyraża własną opinię w komunikatywny sposób ➤ rozwiązuje fiškę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzy instrukcję postępowania po napromieniowaniu* ➤ tworzy katalog (zdjęcia i opis) krótkofalowych i długofalowych skutków choroby popromiennej** ➤ stwórz film obrazujący korzyści i negatywne skutki wykorzystania promieniowania jądrowego*** 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę sprzeciwu wobec możliwości użycia broni masowego rażenia
	22.	Substancje toksyczne	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia rodzaje substancji niebezpiecznych w tym toksycznych ➤ rozpoznaje znaki substancji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wykorzystuje dostępne materiały do ochrony dróg oddechowych i skóry 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę odpowiedzialności za stan środowiska

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<p>toksycznych i innych substancji niebezpiecznych na pojazdach i budowlach</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia zagrożenia związane z wyciekami toksycznych środków przemysłowych ➤ przedstawia zasady postępowania w przypadku zagrożenia substancjami toksycznymi ➤ wymienia zastępcze środki ochrony dróg oddechowych i skóry 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przyporządkowuje wybrane piktogramy do ich opisu ➤ współpracuje w grupie ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ korzystając z Internetu, tworzy zestawienie znaków substancji chemicznych zamieszczonych na produktach stosowanych w gospodarstwie domowym* ➤ na podstawie tablicy ostrzegawczej znajdującej się na wybranym samochodzie ciężarowym określa rodzaj niebezpiecznej substancji, którą ten samochód przewozi** ➤ na mapie Polski zaznacza główne trasy, którymi przewożone są substancje niebezpieczne oraz trasy, którymi nie można ich przewozić; wskazuje nazwę organu nadzorującego prawidłowość transportu substancji niebezpiecznych*** 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia konieczność przestrzegania procedur transportu substancji niebezpiecznych
--	--	--	--	---

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

23.	Zabezpieczanie żywności i wody przed skażeniami i zakażeniami	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia źródła skażeń i zakażeń ➤ omawia sposoby ochrony żywności i wody przed skażeniami i zakażeniami ➤ opisuje sposoby zabezpieczania ujęć wodnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wykorzystuje właściwości różnych materiałów w celu zabezpieczenia żywności i wody przed skażeniami i zakażeniami w sytuacjach pozorowanych <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dopisuje do zdjęć określonych produktów odpowiednie miejsca ich zabezpieczenia i przechowywania* ➤ kataloguje opakowania ochronne według kryterium, jakim są właściwości ochronne ** ➤ w domowych warunkach z pomocą rodziców wykonuje eksperyment destylacji wody i opisuje zakres przydatności zdobytych w ten sposób informacji*** 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jest świadomy skutków destrukcyjnego oddziaływania skażeń i zakażeń ➤ jest świadom konieczności właściwego przechowywania produktów żywnościowych
24.	Zabiegi specjalne i sanitarne	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ w oparciu o wiarygodne źródła internetowe wyjaśnia pojęcia „dezaktywacja”, „odkażanie”, „dezynfekcja”, „deratyzacja” /załącznik 3/ ➤ omawia częściowe i całkowite 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ współpracuje w grupie ➤ tworzy znaki graficzne symbolizujące pojęcia „dezaktywacja”, „odkażanie”, „dezynfekcja”, „deratyzacja” ➤ układają rebusy, rymowanki, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę odpowiedzialności za stan środowiska ➤ uzasadnia znaczenie wykonywania zabiegów sanitarnych i specjalnych

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			<p>zabiegi sanitarne i specjalne</p>	<p>wiersze lub piosenki definiujące pojęcia „dezaktywacja”, „odkażanie”, „dezynfekcja”, „deratyzacja” i zamieszczają je na Platformie Moodle</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rozwiązuje fiszkę autokorektywną o zróżnicowanym stopniu trudności /załącznik 4/ (*/**/***) <p>ZADANIE DOMOWE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ sporządza wykaz czynności domowych, po których należy wykonać całkowite zabiegi sanitarne* ➤ za pomocą rysunku prezentuje kolejność czynności w ramach całkowitych zabiegów sanitarnych** ➤ na podstawie informacji uzyskanych w lokalnej Jednostce Straży Pożarnej tworzy wykaz interwencji wymagających wykonania zabiegów sanitarnych i specjalnych opisując ich charakter*** 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentuje postawę kreatywną
--	--	--	--------------------------------------	--	--

5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

„To, że ktoś nas uczy, nie znaczy, że się nauczymy”
/B. Shaw/

Właściwy dobór metod i form kształcenia jest priorytetem w zakresie efektywnej realizacji procesu dydaktycznego. W doborze metod nauczania-uczenia się uwzględniać należy szereg kryteriów. Przede wszystkim istnieje potrzeba uwzględnienia w tej kwestii preferencji uczniów oraz ich stylów uczenia się. Uczniowie mogą prezentować styl uczenia się wzrokowy, słuchowy lub kinestetyczny. Zdarza się także, że uczniowie reprezentują wszystkie trzy style uczenia się. W rozpoznaniu dominującego stylu uczenia się młodzieży pomoże nauczycielowi **załącznik 1** niniejszego programu. Za G. Dryden i J. Vos³² podkreślić należy, że nie ma lepszego lub gorszego. Ważne jest natomiast, by nauczyciel nie traktował wszystkich uczniów tak, jakby byli identyczni, lecz by dostosowywał swój sposób pracy do potrzeb uczących się.

Do osiągnięcia celów kształcenia niezbywalne jest stworzenie właściwej atmosfery w klasie. Tylko wówczas uczniowie bez obaw będą mogli generować pomysły, rozwiązywać zadania, twórczo wspierać proces dydaktyczny, dzielić się swoimi doświadczeniami i spostrzeżeniami, współpracować w grupie oraz chętnie i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Właściwa atmosfera w klasie jest niezbywalnym warunkiem zapewnienia efektywności kształcenia³³, rozumianej jako rozwijanie i podtrzymywanie u uczniów chęci uczenia się. Zdaniem H. Hamer³⁴, atmosferę bezpieczeństwa należy tworzyć poprzez:

- dbanie o nieformalną atmosferę w klasie (np. poprzez swobodne rozmowy niezwiązane z tematem lekcji, wprowadzanie elementów humoru lub muzyki w tle),
- tworzenie miłego nastroju zdominowanego pozytywnymi emocjami i uczuciem sympatii między nauczycielem a uczniami,
- zagwarantowaniu uczniom dyskrecji i lojalności,
- dbanie o partnerskie relacje z uczniami bez narzucania im własnego zdania,

³² G. Dryden, J. Vos, *Rewolucja...*, op. cit., s. 342-345.

³³ H. Hamer, *Klucz do...*, op. cit., s. 16.

³⁴ Tamże, s. 88.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- prośenie uczniów o pomoc podczas prowadzenia zajęć,
- umożliwienie uczniom rezygnacji z wykonania określonych ćwiczeń, jeżeli podadzą stosowną argumentację takiego stanowiska.

Jak podkreśla H. Hamer, „w zamian za szacunek dla ich indywidualności i autonomii ³⁵ młodzi ludzie odpowiadają na ogół tym samym”.

Konieczność zapewnienia uczniom właściwej atmosfery podczas zajęć akcentuje wielu badaczy problemu. Kwestię ta porusza także E. Filipiak. Podkreśla ona, że dla budowania korzystnej atmosfery, a jednocześnie właściwego środowiska uczenia, niezbędna jest orientacja nauczyciela „na ucznia” oraz rezygnacja ze autorytarnego stylu pracy na rzecz stylu demokratycznego³⁶.

Przedstawione w poniższej tabeli metody i formy kształcenia uznałyśmy za najbardziej adekwatne do realizacji sformułowanych przez nas celów kształcenia i wychowania. Dokonałyśmy ich krótkiej charakterystyki i wskazałyśmy przykładowe tematy do realizacji za pośrednictwem wskazanej metody. Ponieważ niniejszy program oparty jest na teorii kształcenia wielostronnego, oparliśmy klasyfikację na czterech grupach metod i form. Dodatkowo, ze względu na coraz powszechniejszy w szkołach dostęp do nowoczesnych technologii, dodałyśmy kategorię metod i form wykorzystujących nowoczesne narzędzia multimedialne.

---

³⁵ Tamże, s. 88.

³⁶ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności...*, op. cit., s. 109.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

PRZYKŁADOWE METODY I FORMY, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYKORZYSTYWANE PRZEZ NAUCZYCIELI NA ZAJĘCIACH Z EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA

Nazwa metody lub formy kształcenia	Charakterystyka metody lub formy	Przykład tematu do realizacji	Przydział do kategorii metod i form				
			podające	oparte na rozwiązywaniu problemów teoretycznych	oddziałujące na emocje	praktyczne	wykorzystujące nowoczesne technologie
Instruktaż	Przedstawienie w sposób jasny i zrozumiały dla ucznia zasad wykonywania danych czynności	Postępowanie w przypadku zranień	X				
Pokaz	Zademonstrowanie działania urządzenia, sprzętu lub wykonanie czynności	Resuscytacja krążeniowo - oddechowa	X				
Ćwiczenia praktyczne	Poprzedzone instruktażem i pokazem wykonywane przez uczniów czynności, które służą wyrobieniu nawyków	Postępowanie w stanach zagrożenia życia Zabezpieczenie żywności, wody przed skażeniami i zakażeniami				X	
Metoda czterech kroków	Nabywanie przez uczniów umiejętności w etapach: <ul style="list-style-type: none"> – w I kroku nauczyciel w tempie rzeczywistym prezentuje daną czynność, – w II kroku nauczyciel ponownie wykonuje ćwiczenie, tym razem już w zwolnionym tempie wraz ze szczegółowym komentarzem, – w III kroku nauczyciel prezentuje ćwiczenie w tempie realnym, zaś osobą komentującą jest uczeń, – w IV kroku uczeń, który komentował zajmuje 	Pierwsza pomoc przy utracie przytomności		X		X	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Gwiazda pytań	miejsce nauczyciela i wykonuje ćwiczenie, a osobą komentującą jest kolejny uczeń Wielokrotne obserwowanie danej czynności i słuchanie komentarzy sprawia, że nauczanie praktycznych umiejętności udzielania pierwszej pomocy jest niezwykle skuteczne.						
	Planowanie pewnego przedsięwzięcia poprzez udzielanie odpowiedzi na konkretne pytania umiejscowione na wierzchołkach pięcioramienną gwiazdy (gdzie?, co?, jak?, gdzie?, kiedy?). Dzięki pytaniom pomocniczym uczniom łatwo jest sformułować odpowiedź na główne pytanie, które brzmi „po co?” (załącznik 2)	Zasady ewakuacji z budynku szkoły		X			
Metaplan	Graficzne przedstawienie przebiegu dyskusji na specjalnie stworzonym do tego celu plakacie. Konkretnie pytania, na które trzeba znaleźć odpowiedzi (jak jest?, jak powinno być?, dlaczego nie jest tak jak powinno być?, wnioski) nie pozwalają „wyjść” poza zagadnienie. Wykorzystując tą metodę dajemy szansę wszystkim uczniom na swobodę wypowiedzi (załącznik 2).	Pierwsza pomoc przy utracie przytomności		X			
Burza mózgów	Pozyskanie od uczniów jak największej liczby odpowiedzi i skojarzeń, które w toku kolejnego etapu są weryfikowane i klasyfikowane aby w efekcie końcowym otrzymać rozwiązanie danego problemu. Metoda ta silnie angażuje uczniów ze względu na możliwość zgłaszania swobodnych propozycji	Wypadki i katastrofy		X			
Drzewko decyzyjne	Graficzne przedstawienie analizy procesu podejmowania decyzji. Umiejscowione w pniu drzewa	Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki		X			

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

6 myślących kapeluszy	<p>problematiczne zagadnienie wymaga podjęcia konkretnej decyzji. Poszukiwanie rozwiązań problemu, analiza ich mocnych i słabych stron wymusza dokonanie konkretnego wyboru. Uzmysłowanie sobie przez uczniów zarówno pozytywów jak i negatywów różnych propozycji rozwiązań problemu uczy przewidywania konsekwencji postępowania i ponoszenia odpowiedzialności za nie (załącznik 2).</p>						
	<p>Dzięki różnym punktom widzenia reprezentowanym przez poszczególne kolory kapeluszy, myśli i poglądy uczniów prezentowane są w sposób niezwykle uporządkowany. Poszczególne kolory określają inny sposób myślenia, postrzegania problemu, jego analizy i argumentowania w dyskusji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – biały – suche fakty, dane, liczby, statystyka, – niebieski – analiza procesu, czuwanie nad przebiegiem dyskusji, – czerwony – emocje, – zielony – możliwości, innowacje, – żółty – optymizm – czarny – pesymizm 	Zagrożenia powodziowe		X			
Mapa myśli	<p>Pozwala określić poziom wiedzy uczniów o danym zagadnieniu i polega na stworzeniu mapy logicznie powiązanych ze sobą treści. Dzięki budowaniu łańcuchów skojarzeniowych, wiadomości są łatwiej przyswajalne dla uczniów</p>	Zabiegi specjalne i sanitarne		X			

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Debata za i przeciw	Spojrzenie na identyczny problem z dwóch różnych punktów widzenia. Każda z grup ustala argumenty zgodne ze swoim poglądem i poszukuje kontrargumentów dla wypowiedzi swoich konkurentów. Debata ta jest uporządkowanym sporem pomiędzy zwolennikami i przeciwnikami jakiegoś poglądu lub tezy.	Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego		X			
Piramida priorytetów	Polega na wartościowaniu, hierarchizacji. Metoda ta stwarza uczniom szansę zaprezentowania i argumentowania własnych wyborów. Na szczycie piramidy powinny znaleźć się sprawy priorytetowe, a dalej w kierunku podstawy zgodnie z hierarchizacją, kwestie mniej ważne (załącznik 2).	Wypadek drogowy		X			
635	Inaczej zwana „burzą mózgow na kartce” i polega na wygenerowaniu pomysłów a następnie podjęciu decyzji. Liczby oznaczają: 6 – liczba grup lub osób w grupie 3 – liczba pomysłów w jednej rundzie 5 – liczba rund (załącznik 2)	Wypadki i katastrofy		X			
Stoliki zadaniowe (Jigsaw)	Celem metody jest zaangażowanie w proces nauczania wszystkich uczniów, na których dodatkowo spoczywa odpowiedzialność za skuteczne przekazanie wiedzy swoim kolegom. Przewidziany na lekcję zakres materiału zostaje podzielony na spójne części i przyporządkowany do poszczególnych grup, których zadaniem jest opanowanie treści a następnie podzielenie się nimi z pozostałymi grupami	Postępowanie w przypadku zranień		X			

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykład uczestniczący	(załącznik 2). Włączenie w proces przekazu wiedzy uczniów poprzez stawianie pytań i formułowanie analogii. Aktywność jest wyzwalana także poprzez środki oddziałujące na różne receptory słuchaczy.	Pierwsza pomoc w urazach kości i stawów		X			
Dyskusja	Sposób wymiany poglądów na określony temat. Ważnym aspektem dyskusji jest umiejętność krytycznego spojrzenia na własne opinie i dostrzeżenie wartości wypowiedzi rozmówcy.	Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego	X	X			
Drama	Bazuje na naturalnej zdolności człowieka do wchodzenia w role. Angażując uczucia, uczniowie identyfikują się i utożsamiają z odgrywanymi przez siebie rolami, co sprawia, że poznają oni różne aspekty określonego zdarzenia oraz motywację i emocje kreowanych postaci.	Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego Pierwsza pomoc przy utracie przytomności Resuscytacja krążeniowo – oddechowa Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu Postępowanie w stanach zagrożenia życia		X	X		
Praca z tekstem źródłowym i podręcznikiem	Obejmuje wykorzystanie podczas lekcji materiałów zawartych w publikacjach i artykułach poświęconych tematyce przedmiotu oraz treści opisanych w podręczniku do Edukacji dla Bezpieczeństwa. Informacje tam zawarte posłużyć mogą jako usystematyzowanie wiadomości zdobytych przez uczniów lub stanowić mogą punkt wyjścia do dyskusji na tematy poświęcone współczesnym zagrożeniom oraz sposobom ich	Substancje toksyczne	X				

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykorzystanie wiarygodnych źródeł internetowych	przeciwdziałania. Korzystając z materiałów źródłowych warto odwoływać się do treści ustaw, rozporządzeń i konwencji, które regulują omawianą na zajęciach problematykę. Szczególnie wartościowe publikacje zamieszczone zostały w bibliografii.						
	<p>W społeczeństwie wiedzy, w którym najwyższą wartość stanowi dostęp do informacji koniecznością staje się umiejętność pozyskiwania ich z wiarygodnych źródeł. Internet jest miejscem, w którym z jednej strony znaleźć można bardzo cenne informacje, ale z drugiej - każdy może zamieścić tam swoje sugestie i przemyślenia pozostające niejednokrotnie w sprzeczności z faktami. Internet to także podstawowe źródło wiedzy dla uczniów, dlatego tak ważnym staje się obecnie ukształtowanie u nich umiejętności oceny wiarygodności źródeł internetowych. Nauczyciel powinien uzmysłwić im, że informacja wiarygodna to taka, która:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zawiera nazwisko autora, będącego osobą kompetentną w danej dziedzinie, - jest zlokalizowana na stronie rządowej, samorządowej lub stronie organizacji, zajmujących się daną problematyką, - jest systematycznie aktualizowana, - jest wzbogacona bibliografią, - publikowane są przez podmioty cieszące się zaufaniem publicznym lub będące autorytetem w danej dziedzinie. 	<p>Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego</p> <p>Resuscytacja krążeniowo – oddechowa</p> <p>Zagrożenia powodziowe</p> <p>Wypadki i katastrofy</p> <p>Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami</p>		X		X	X

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

<p>Metoda projektu</p>	<p>Metoda uważana obecnie za najwłaściwszy sposób kształtowania kompetencji kluczowych współczesnego ucznia. Metoda ta rozwija nie tylko samodzielność i umiejętność współpracy w grupie, ale także kreatywność, umiejętność pozyskiwania, selekcjonowania i przetwarzania informacji, kompetencje językowe, umiejętność uczenia się oraz niejednokrotnie kompetencje informatyczne. Ponadto, interdyscyplinarny charakter projektu pozwala uczniom wykorzystać wiedzę pochodzącą z innych przedmiotów, a przede wszystkim autentycznie zaangażować się w realizację zadania. Warunkiem nieodzownym jest jednak współuczestnictwo uczniów w wyborze tematów, których opracowania się podejmą. Najlepiej jeżeli źródłem formułowanych tematów jest życie codzienne ucznia.</p> <p>Projekt może być realizowany indywidualnie lub grupowo, natomiast ze względu na czas jego realizacji wyróżnia się projekty małe (2-6 godzin), średnie (kilka dni) i duże (powyżej tygodnia)³⁷.</p> <p>W metodzie projektu równie ważna jest orientacja na proces, jak na jego efekt końcowy. Metoda projektu umożliwia zarówno nauczycielowi, jak i uczniom znaczną swobodę działania. Ze względu na jej plastyczność, można bez uszczerbku na wartości</p>	<p>Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego</p> <p>Zagrożenia powodziowe</p> <p>Wypadki i katastrofy</p> <p>Substancje toksyczne</p> <p>Ochrona ludności i obrona cywilna</p> <p>Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami</p> <p>Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu</p> <p>Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki</p>		<p>X</p>		<p>X</p>	<p>X</p>
-------------------------------	---	---	--	----------	--	----------	----------

³⁷ M.S. Szymański, *O metodzie projektów*, Warszawa 2010, s. 67.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Metoda naukowego poznania ⁴⁰	<p>kształcącej zakończyć jej stosowanie po opracowaniu planu projektu³⁸.</p> <p>Nauczyciel Edukacji dla Bezpieczeństwa, zgodnie z obowiązkiem nałożonym na niego przez MEN³⁹, może w ramach projektu zachęcić uczniów do wykonania np. badań sondażowych na tematy związane z bezpieczeństwem. W niniejszym programie metodę tą uwzględniliśmy do realizacji zagadnień z obszaru zagrożeń bezpieczeństwa osobistego i społecznego.</p>						
	<p>Scharakteryzowana przez E. Filipak metoda wiąże się z umożliwieniem uczniom poznania, zrozumienia i odkrycia problemu. Znacząco różni się ona od tradycyjnego przekazywania wiadomości. Liczy się tutaj przede wszystkim proces samodzielnego dochodzenia do wiedzy, któremu towarzyszy przeżywanie oraz aktywność i zaangażowanie ucznia w ten proces. Poza wiedzą uczeń ma możliwość także opanować metodę, za pomocą której zdobył potrzebne informacje, a następnie wykorzystać w rozwiązywaniu kolejnych problemów podobną procedurę postępowania. Podstawową kompetencją, która kształtuje się u uczniów pracujących tą metodą jest umiejętność uczenia się. Uczniowie mają bowiem możliwość samodzielnego formułowania zagadnień, pytań i</p>	<p>Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego</p> <p>Zabezpieczanie żywności, wody przed skażeniami i zakażeniami</p> <p>Zabiegi specjalne i sanitarne</p>		X	X		

³⁸ Tamże, s. 71, 93.

³⁹ Rozporządzenie MEN z dnia 20 sierpnia 2010 roku *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (Dz. U. Nr 156, poz. 1046, §21a).

⁴⁰ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności...*, op. cit., s. 62-69.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Pytania ⁴¹	<p>problemów, odrzucania lub uzasadniania rozwiązań i wykorzystywania wyników własnych obserwacji.</p> <p>Jak powiedział A. Einstein, „prawdziwym zadaniem nauczyciela nie jest dostarczanie odpowiedzi, ale stymulowanie pytań i zachęcanie do samodzielnych poszukiwań”.</p> <p>Dobre pytanie to takie, które wywoła w uczniu konflikt poznawczy, zmusi go do postawienia kolejnych pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi. Nie chodzi tu o pytania zmierzające do sprawdzenia posiadanej przez ucznia wiedzy, gdyż one ukierunkowane są odtwórczo. Nauczyciel, który zadaje uczniowi pytanie powinien dać mu czas na odpowiedź, nie udzielać odpowiedzi za ucznia i nie zadawać pytań zamkniętych.</p> <p>Nauczyciel, chcący wykorzystywać tę metodę na lekcji, może zastosować np. trening zbierania informacji.</p> <p>Uczeń w sytuacji dysonansu poznawczego zadaje nauczycielowi pytania, na które ten odpowiada tylko „tak”, lub „nie”.</p>	Powinny być wykorzystywane w realizacji każdego tematu zajęć		X			
Swobodne teksty ⁴²	Swobodne teksty zapoczątkował C. Freinet. Wiązą się one z tworzeniem wypowiedzi pisemnej na temat dowolny lub narzucony przez nauczyciela, która może stać się materiałem do oceny grupowej, ćwiczeń lub publikacji w np. gazecie szkolnej. Obejmuje stworzenie właściwego klimatu i wzbudzenie motywacji uczniów, tworzenie wypowiedzi na dany temat, wybór	Wypadki i katastrofy Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego		X			

⁴¹ Tamże, s. 157-160 oraz G. Mietzel, *Psychologia kształcenia*, Gdańsk 2002, s. 324-326.

⁴² Tamże, s. 171-172.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

<p>„Polowanie na słowa”⁴³</p>	<p>najciekawszej z prac oraz dokonanie jej korekty.</p> <p>To metoda uczenia się nowych słów. Dzięki specjalnie opracowanemu szablonowi, uczeń może dane słowo wyjaśnić, zrozumieć i zastosować w określonym kontekście. Dotyczy definicji pojęć z zakresu każdego realizowanego tematu.</p> <p>Przykładowy schemat „polowania na słowa” w załączniku 3. Zaleca się, aby nauczyciel na pierwszych zajęciach przekazał uczniom kopię schematu tak, by na przestrzeni całego roku mogli ją powielać i wyjaśniać nowe terminy.</p>	<p>Zabiegi specjalne i sanitarne Postępowanie w stanach zagrożenia życia</p>		<p>X</p>			
<p>Praca z fiszką⁴⁴</p>	<p>Technikę opartą na wypełnianiu fiszek wprowadził C. Freinet. Obecnie jest ona przydatna do realizacji każdego przedmiotu w tym Edukacji dla Bezpieczeństwa. Fiszka autokorektywna składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera zadania dla ucznia (polecenie), a druga możliwe rozwiązanie (wykonanie). Uczeń sam powinien mieć możliwość wyboru zadania, samodzielnie je wykonać np., w zeszycie, a po odłożeniu fiszki z poleceniem wybrać fiszkę zawierającą wykonanie określonego zadania i sprawdzić jego poprawność. Po dokonaniu korekty błędnych zapisów, uczeń może ocenić własną pracę.</p> <p>Fiszki rozwojowe wiążą się z rozwijaniem zainteresowań w obrębie danego tematu i dotyczą np.</p>	<p>Resuscytacja krążeniowo – oddechowa Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami Algorytm postępowania na miejscu wypadku Zabiegi specjalne i sanitarne</p>		<p>X</p>			

⁴³ Tamże, s. 177-178.

⁴⁴ Tamże, s. 200-205.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	ustalania związku między osobami lub zjawiskami oraz wyodrębniania części z całości. Przykładowe fiszki w załączniku 4 .						
Metody rozwijające kreatywność uczniów	Metody te, zwane heurystykami związane są z rozwiązywaniem konkretnych problemów z jednoczesnym założeniem, że każdy z nich posiada więcej aniżeli jedną prawidłową odpowiedź. Metody te stoją opozycji wobec testów i rozwijają kluczową w dzisiejszych czasach kompetencję kreatywności. Przykładowe zadania z obszaru Edukacji dla Bezpieczeństwa sformułowane w postaci zadań rozwijających kreatywność uczniów zamieszczone zostały w załączniku 5 niniejszego planu.	Zabiegi specjalne i specjalne Wypadek drogowy Algorytm postępowania na miejscu wypadku		X			
Wycieczki	To forma organizacji zajęć związana z realizacją wybranych tematów poza budynkiem szkoły. Nauczyciel Edukacji dla Bezpieczeństwa ma możliwość realizacji takich zajęć np. w jednostkach Straży Pożarnej, komendach Policji, w jednostkach wojskowych, muzeach lub w kinie.	Wypadek drogowy Zagrożenia pożarowe	X	X	X	X	
Obozy wakacyjne	Na terenie wybranych gmin i powiatów często organizowane są przy współudziale Młodzieżowych Domów Kultury i Kuratorium Oświaty przedmiotowe obozy wakacyjne dla młodzieży. Na terenie Krakowa obozy takie związane są z wyjazdami do Chochołowa, gdzie organizuje się szkolenia z pierwszej pomocy, zajęcia z terenoznawstwa, wycieczki w góry, elementy szkoły przetrwania, zajęcia sportowe i strzeleckie itp.	Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach		X	X	X	
Metody	Istota tych metod wiąże się z oddziaływaniem na	Pojęcie i znaczenie			X		X

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

impresyjne ⁴⁵	emocje uczniów. Związane są z uczestnictwem w eksponowanych wartościach, np. film, dzieło plastyczne lub muzyczne, biografia. Podczas tej ekspozycji uczniowie powinni mieć karty pracy, na których mogą oni podczas ekspozycji udzielać odpowiedzi na sformułowane przez nauczyciela pytania.	udzielania pierwszej pomocy					
Metody ekspresyjne ⁴⁶	Istota tych metod wiąże się z oddziaływaniem na emocje uczniów. To metody, które są często zaniedbywane przez nauczycieli. Wiążą się one z umożliwieniem uczniom wytwarzania określonych wartości, np. obrazów, schematów, filmów, prezentacji multimedialnych, plakatów, ulotek. Obecnie warto zaangażować uczniów do wykorzystywania do tego celu nowoczesnych technologii.	Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki			X	X	X
Jeopardy	To metoda niezwykle przydatna dla nauczyciela, który zechce zorganizować lekcję powtórzeniową. Polega ona na połączeniu uczniów w zespoły 4-5 osobowe. Każdy z nich zasiada przy osobnym stoliku. Nauczyciel na tablicy wypisuje kategorie pytań z danego obszaru i punkty, które można zdobyć odpowiadając na nie. Zespoły kolejno wybierają kategorię, a następnie stopień trudności pytania (im trudniejsze pytanie, tym więcej punktów można za nie otrzymać). Jeżeli nie odpowiedzą prawidłowo, na pytanie próbuje udzielić odpowiedzi kolejny zespół. Przykładowy scenariusz Jeopardy w załączniku 6.	Może służyć jako powtórzenie do każdego tematu lub działu, np. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach		X	X		

⁴⁵ W. Okoń, *Wprowadzenie do...*, op., cit., s. 268-270.

⁴⁶ Tamże.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Edutainment	To forma kształcenia, w której cele poznawcze realizowane są w oparciu o pierwiastek zabawy. Jej zasadniczy walor polega na tym, że elementy humoru i zabawy ukrywają realizację faktycznego celu poznawczego. Ponadto oddziałuje na emocje uczniów, dzięki czemu nie odczuwają oni, że w danej chwili się uczą. Edutainment obejmuje szereg działań nauczyciela i uczniów, do których zaliczyć można, np. wykorzystanie na lekcji gier komputerowych lub planszowych, quizy, wycieczki do muzeów lub do kina, oglądanie programów rozrywkowych, blogi, komiksy, komunikatory lub portale społecznościowe, jak również wykorzystanie na zajęciach tablicy interaktywnej.	Algorytm postępowania na miejscu wypadku Pierwsza pomoc przy utracie przytomności Wypadek drogowy Resuscytacja krążeniowo – oddechowa Ostrzeżenie i alarmowanie przed zagrożeniami		X	X	X	X
E-learning	W dobie dostępu do nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych niezwykle wartościową formą kształcenia jest e-learning. Opiera się on na multimedialnym wsparciu procesu kształcenia, w którym wykorzystać można m.in. dostęp do nowoczesnych komunikatorów (skype, facebook) lub platformę e-learningową . Platforma pozwala m.in. na zamieszczanie informacji i prezentacji omawianych podczas zajęć, komunikację nauczyciela z uczniami oraz wysyłanie i wykonywanie zadań w określonym czasie. Ostatnio popularność wśród nauczycieli coraz częściej zyskuje serwis społecznościowy Facebook („FB”). Walor edukacyjny wiąże się z możliwością tworzenia w tym serwisie wydarzeń, do których zapraszać można uczniów oraz generowania kont, na których można	Pojęcie i znaczenie udzielania pierwszej pomocy Algorytm postępowania na miejscu wypadku Resuscytacja krążeniowo – oddechowa Wypadek drogowy Wypadki i katastrofy Ochrona ludności i obrona cywilna Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu Zabezpieczanie żywności, wody przed skażeniami		X	X	X	X

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Portfolio ⁴⁷	poruszać problematykę z obszaru danego przedmiotu. To kontrowersyjne narzędzie z całą pewnością zyskało już uznanie wśród uczniów, dla których „FB” jest obecnie podstawowym źródłem komunikacji i wymiany informacji.	i zakażeniami						
	To osobista dokumentacja uczącego się obejmująca wszelkie prace wykonywane podczas dłuższego okresu czasu. Jest to także sposób, aby każdy z uczniów mógł zaprezentować przed klasą swoje umiejętności i wspólnie z grupą dokonać oceny swojego rozwoju. Portfolio może obejmować wszelkie prace wykonywane przez uczniów, ale także arkusze samooceny z realizacji konkretnych zadań. Nauczyciel stosujący taką metodą pracy powinien organizować tzw. „klasowy dzień portfolio”, podczas którego uczniowie będą mogli zaprezentować swój dorobek na forum grupy.	Obejmuje realizację treści z wybranych działów, semestru lub roku.		X		X		
	To ciekawy sposób tworzenia notatek z lekcji. „Edukacyjny pamiętnik” to dzienniczek ucznia, w którym może on: - notować zagadnienia, które są dla niego niezrozumiałe, - zapisywać pytania, które chciałby przedyskutować podczas lekcji, - zamieszczać dane dotyczące wykorzystania i przydatności metod rozwiązywania konkretnych problemów,	Obejmuje realizację treści z wybranych działów, semestru lub roku.		X		X		

⁴⁷ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności...*, op. cit., s. 137-141.

⁴⁸ Tamże, s. 79.

- streszczać najważniejsze informacje, które uzyskał podczas zajęć,
- opisywać swoje mocne i słabe strony w zakresie uczenia się.

Powyższe metody i formy kształcenia skierowane są do uczniów na III etapie edukacyjnym. Młodzi ludzie w tym wieku są w pełni świadomi własnych potrzeb i oczekiwań w zakresie sposobu realizacji szkolnego procesu dydaktycznego. Często sygnalizowaną przez nich potrzebą jest umożliwienie im rozwiązywania problemów teoretycznych i praktycznych, na których skoncentrowaliśmy się w niniejszej klasyfikacji. Wbrew powszechnie panującej opinii, że **edukacja przez zabawę** zarezerwowana jest wyłącznie dla etapu przedszkolnego i szkoły podstawowej, nie zrezygnowaliśmy z tej formy kształcenia na III etapie edukacyjnym. Edutainment obejmuje szeroki wachlarz metod, z których każda niesie w sobie pozytywną dawkę emocji. Każdy człowiek lubi się bawić. Brak metod angażujących emocje i humor uczniów skutkuje ich niechęcią do szkoły, jako instytucji skostniałej i przepełnionej nauką pamięciową. Staraliśmy się także uwzględnić metody i formy wykorzystujące dostęp do nowoczesnych narzędzi informacyjno- komunikacyjnych, będących obecnie podstawą funkcjonowania młodego człowieka. Współczesna szkoła może i powinna dynamicznie dostosowywać bowiem metody, formy i narzędzia dydaktyczne do standardu życia całego społeczeństwa. Przekonanie o konieczności wyeliminowania technologii ze „szkolnej ławki” nie służy wizerunkowi szkoły w oczach uczniów. Młodzi ludzie, jak nigdy, potrzebują przekonania, że czas spędzony w szkole nie jest czasem straconym. Świadomość tą mogą uzyskać spędzając w niej czas w sposób atrakcyjny i wykorzystując narzędzia, którymi posługują się w codziennej rzeczywistości. Wybór metod i form kształcenia był zatem podyktowany próbą uwzględnienia potrzeb uczniów w tym zakresie.

Wykorzystywane przez nauczyciela metody powinny być **maksymalnie zróżnicowane**. Konieczność takiego podkreślał także W. Okoń. Zgodnie z założeniami jego teorii kształcenia wielostronnego, nie możemy jednoznacznie powiedzieć, że metody podające są przestarzałe i nieprzystające do współczesnych realiów. One są bardzo przydatne, ale do realizacji innych celów kształcenia. Zróżnicowanie metod pozwala zapewnić uczniom aktywność poznawczą, emocjonalną i praktyczną zarazem, angażując jednocześnie dwie półkule mózgowe i sprzyjając efektywnemu uczeniu się.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Metody powinny być także dobierane w taki sposób, by **angażować uczniów multizmysłowo**. W niniejszym programie zwróciliśmy szczególną uwagę na taki dobór metod, który zachęci do pracy nie tylko uczniów reprezentujących wzrokowy i słuchowy styl uczenia się, ale także styl kinestetyczny i ruchowy. Nauczyciel, w miarę możliwości, może angażować wszystkie zmysły ucznia, a zatem: wzrok, słuch, dotyk, smak i węch, lecz z praktycznego punktu widzenia nie zawsze jest to możliwe.

Wybrane metody dają nauczycielowi **możliwość pracy z uczniem słabym i zdolnym**. W tym względnie pomocne mogą okazać się np. fiszki, metoda projektu, portfolio lub metoda czterech kroków. Przygotowywanie na zajęcia kart pracy o zróżnicowanym stopniu trudności także sprzyja temu celowi. Ważnym jest jednak, aby nauczyciel wówczas dał uczniowi możliwość wyboru zadania prostszego lub trudniejszego w taki sposób, aby uczeń nie poczuł się gorszy aniżeli jego koledzy z klasy. Jeżeli po rozpoczęciu realizacji mniej skomplikowanej karty pracy zechce rozwiązać zadania trudniejsze, to należy mu to umożliwić. Jeżeli wybierze zestaw bardziej skomplikowany, to nie należy sugerować mu, że sobie z nim nie poradzi.

W doborze metod należy także zadbać o rozwijanie u uczniów **umiejętności ponadprzedmiotowych**. To właśnie te kompetencje są szczególnie potrzebne w dzisiejszych czasach. Otaczająca rzeczywistość nie jest podzielona na przedmioty, a szkoła począwszy od II etapu edukacyjnego dokonuje takiego podziału. Nauczyciel powinien zatem, poprzez formułowane przez siebie zadania i problemy, skracać sztuczny dystans pomiędzy rzeczywistością, a współczesną szkołą.

Wśród stosowanych przez nauczyciela metod nie może zabraknąć tych, które **rozwijają kreatywność** uczniów. Jest to kompetencja, która w systemie szkolnictwa polskiego jest rozwijana w najmniejszym zakresie. Nie sprzyjają jej testy, krzyżówki i odtwarzanie wiadomości opanowanych pamięciowo. Nie kształtują jej także egzaminy zewnętrzne, które wiążą się z koniecznością wpasowania się w tzw. „klucz” odpowiedzi. Te sposoby sprawdzania osiągnięć uczniów realizują inny cel, i realizują go bardzo dobrze. Wzrasta bowiem znacząco liczba osób umiających czytać ze zrozumieniem, ale na kreatywność niestety coraz częściej brakuje czasu. Wśród metod heurystycznych wyodrębnić można wszystkie te, które wiążą się z koniecznością znalezienia jak największej liczby możliwych rozwiązań dla sformułowanego uprzednio problemu.

Wszystkie stosowane przez nauczyciela metody powinny umożliwiać uczniom **aktywne uczestnictwo** w zajęciach w celu wzbudzenia ich **motywacji do nauki** oraz **oddziaływać na emocje**, aby zdobyte wiadomości zapamiętali oni na dłużej.

6. Warunki realizacji programu nauczania

Uczniowie realizujący niniejszy program powinni posiadać wiedzę i umiejętności z zakresu przyrody realizowanej na I etapie edukacyjnym, które obejmują:

- umiejętność rozpoznawania sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu oraz podejmowania działań zwiększających bezpieczeństwo własne i innych,
- podejmowanie świadomych działań na rzecz ochrony własnego zdrowia,
- podejmowanie działań na rzecz ochrony przyrody i dorobku kulturowego społeczności.

Szczególnie ważne dla realizacji programu „Bezpieczni każdego dnia” jest posiadanie przez uczniów następujących kompetencji:

- znajomości budowy i funkcjonowania organizmu ludzkiego,
- wskazywania czynników mających destruktywny wpływ na zdrowie człowieka,
- znajomości zasad prawidłowego odżywiania się oraz znaczenia ruchu dla utrzymania zdrowia,
- znajomości zasad udzielania pierwszej pomocy w niektórych urazach (stłuczenia, zwichnięcia, skaleczenia, złamania, ukąszenia, użądlenia),
- znajomości zachowań i sytuacji mogących zagrażać życiu i zdrowiu człowieka,
- obserwowania i prowadzenie doświadczeń badających zanieczyszczenie najbliższego otoczenia,
- wyjaśniania wpływu codziennych zachowań człowieka na stan środowiska,
- proponowania działań sprzyjających środowisku przyrodniczemu,
- dostrzegania pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka.

Kompetencje nauczyciela⁴⁹:

- a) **specjalistyczne** – posiadanie niezbędnej wiedzy i umiejętności potrzebnych do nauczanego przedmiotu i chęć ich doskonalenia. Przykładem szczególnej troski o kompetencje nauczycieli Edukacji dla Bezpieczeństwa jest Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2009 r. w sprawie przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy (Dz.U. Nr 139, poz. 1132). Określa ono, że osoby prowadzące te zajęcia w szkołach i placówkach powinny bezwzględnie legitymować się aktualnym zaświadczeniem potwierdzającym posiadanie przygotowania do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy.
- b) **dydaktyczne** – dotyczące planowania zajęć, określania celów lekcji, stosowania zróżnicowanych metod nauczania-uczenia się, zachęcania uczniów do aktywności organizacji ich pracy, korzystania z pomocy audiowizualnych, przygotowywania materiałów. Nauczyciel oddziałując na uczniów w wysoce sugestywny sposób, nauczyciel wywiera niezwykle istotny wpływ na proces rozwoju swoich podopiecznych. Dążąc do stworzenia miłej atmosfery w klasie szkolnej, prezentując podejście podmiotowego traktowania uczniów i okazywania im szacunku oraz gratyfikowania ich działań kreatywnych, nauczyciel może osiągnąć sukces pedagogiczny, przekładający się na sukces edukacyjny uczniów.
- c) **psychologiczne** – związane z pozytywnym nastawieniem do ludzi, prawidłowym komunikowaniem się, umiejętnością rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem i skutecznym motywowaniem uczniów do pracy. Postawa nauczyciela jest kluczowym warunkiem realizacji programu, zapewniania wysokiej jakości procesu kształcenia i rozwijania możliwości uczniów.

Warunki lokalowe i organizacyjne:

Mając na celu zapewnienie uczniom wysokiej efektywności kształcenia, w szczególności z zakresu pierwszej pomocy należy dążyć do możliwie jak największego upracticznienia zajęć. Sale lekcyjne powinny mieć możliwość przesuwania krzeseł oraz ławek, co ułatwiałoby organizowanie na dużej przestrzeni ćwiczeń praktycznych.

Powołując się na treść rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu realizacji edukacji dla bezpieczeństwa, istnieje konieczność podziału na grupy oddziałów liczniejszych niż 30 uczniów podczas zajęć z udzielania pierwszej pomocy. W przypadku grupy mniejszej liczebnie, podział taki jest możliwy za zgodą organu prowadzącego. Mając jednak na uwadze wzrost skuteczności kształcenia praktycznych umiejętności udzielania pierwszej pomocy, warto dążyć do tworzenia grup maksymalnie kilkunastoosobowych.

---

⁴⁹ H. Hamer, *Klucz do efektywności...*, op.cit., s. 19

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Środki dydaktyczne wykorzystywane do realizacji programu:

- podręcznik dla gimnazjum do edukacji dla bezpieczeństwa (wydawnictwo „Operon” lub „Nowa Era”),
- fantomy do nauki resuscytacji krążeniowo-oddechowej,
- maseczki do sztucznego oddychania,
- szkoleniowy automatyczny defibrylator zewnętrzny (AED),
- środki odkażające część twarzową fantomów,
- koce,
- kask motocyklowy i kołnierz ortopedyczny,
- folia termiczna (NRC),
- apteczka pierwszej pomocy (torba medyczno – sanitarna, apteczka samochodowa),
- materiały opatrunkowe (bandaże, gazy, codofix, chusty trójkątne, itp.),
- zestaw do pozoracji ran,
- jednorazowe rękawiczki silikonowe,
- indywidualne środki ochrony dróg oddechowych i skóry,
- karty do gry w skojarzenia Dixit,
- komputer,
- projektor multimedialny,
- tablica interaktywna,
- głośniki,
- filmy edukacyjne,
- prezentacje multimedialne,
- plansze dydaktyczne,
- karty pracy dla uczniów o zróżnicowanym stopniu trudności,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- fiszki autokorektywne o zróżnicowanym stopniu trudności,
- plan ewakuacji szkoły,
- dostęp do Internetu,
- platforma e-learningowa lub konto na portalu społecznościowym,
- gry komputerowe,
- biblioteka wyposażona w publikacje z zakresu Edukacji dla Bezpieczeństwa zgodne z najnowszymi standardami.

Wsparcie środowiska:

Nawiązanie współpracy pomiędzy szkołą, a instytucjami bezpieczeństwa: Policją, Państwową Strażą Pożarną, Siłami Zbrojnymi RP, strukturami zarządzania kryzysowego niewątpliwie wpłynie na wzrost atrakcyjności zajęć i skuteczności przekazywania treści. Wsparcie to powinno obejmować udział w wybranych zajęciach przedstawicieli powyższych instytucji oraz możliwość zaprezentowania pokazów specjalistycznego sprzętu. Współpraca z lokalnymi jednostkami Policji, Straży Pożarnej, ogniwami zarządzania kryzysowego oraz jednostkami wojskowymi będzie także doskonałą okazją do organizowania wycieczek.

Wsparcie ze strony Państwowego Ratownictwa Medycznego, PCK dodatkowo zaktywizuje uczniów do pogłębiania wiedzy i doskonalenia umiejętności z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa oraz stworzy okazję do kształtowania postaw humanitarnych i obywatelskich.

Wykorzystanie Scholaris:

Niezwykle przydatny dla nauczycieli jest portal wiedzy Scholaris. Za pośrednictwem dostępnej tam aplikacji mogą oni tworzyć lekcje wzbogacone animacjami, grami i quizami oraz projektować testy sprawdzające wiedzę uczniów w ramach np. ze zrealizowanego działu lub danego semestru. Scholaris pozwala nauczycielowi nie tylko urozmaicać lekcje, ale także zamieszczać na portalu własne pomysły realizacji zajęć. Projektowane w ten sposób lekcje i prezentacje odtwarzane mogą być z wykorzystaniem tablicy interaktywnej, dzięki czemu zainteresowanie uczniów tematem i zmotywowanie ich do aktywności jest znacznie prostsze. Należy pamiętać, że współcześni uczniowie to „digital natives”, którzy urodzili się i wychowali w erze dostępu do Internetu. Nie łatwo ich zaskoczyć prezentacją w Power Point, a portal Scholaris pozwala na zintegrowanie nowoczesnych technologii z codzienną pracą szkoły.

Aby korzystać z zasobów Scholaris trzeba się jedynie zalogować podając adres e-mail i hasło. Wówczas nauczyciel otrzymuje dostęp do zasobów, w ramach których szczególnie przydatne, z punktu widzenia Edukacji dla Bezpieczeństwa, są: filmy, prezentacje oraz scenariusze zajęć. Zachęcamy

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

nauczycieli do publikowania własnych pomysłów realizacji zajęć, gdyż zasoby z przedmiotu Edukacja dla Bezpieczeństwa są znacznie mniej rozbudowane aniżeli te, które gromadzone są w ramach innych przedmiotów.

Wykorzystywane formy organizacji pracy uczniów:

W ramach niniejszego programu przewidujemy wykorzystywanie następujących form organizacji pracy uczniów:

- forma indywidualna (jednolita i zróżnicowana),
- forma zespołowa (jednolita i zróżnicowana),
- forma zbiorowa.

Formy indywidualne jednolite stosowane będą wówczas, gdy każdy z uczniów otrzyma dokładnie takie samo zadanie do wykonania, natomiast formy indywidualne zróżnicowane związane będą z koniecznością rozwiązywania przez uczniów odrębnych problemów i zadań.

Forma zespołowa jednolita wykorzystywana będzie podczas pracy w grupach. Jeżeli dany zespół otrzyma jednakowe zadanie do wykonania, to będziemy mówili o formie zespołowej jednolitej. Jeżeli natomiast nauczyciel zechce przydzielić każdej z grup inne zadanie lub problem, to będziemy mieli do czynienia z formą zespołową zróżnicowaną.

Forma indywidualna zróżnicowana wydaje się być szczególnie wartościowa, gdy zamierzamy stopniować trudność zadań formułowanych dla uczniów, np. konstruując karty pracy w wersji mniej lub bardziej skomplikowanej i pozwalając uczniom dokonać spośród nich wyboru.

Ze względu na specyfikę przedmiotu Edukacja dla Bezpieczeństwa, nauczyciel – dążąc do realizacji celów kształcenia zawartych w podstawie programowej – powinien zadbać o to, by szkolna **biblioteka** wyposażona była w najnowsze publikacje poświęcone omawianym zagadnieniom. Warunki realizacji, rozporządzenia, ustawy i wytyczne dotyczące problematyki przedmiotu bardzo szybko ulegają bowiem dezaktualizacji, co sprawia, że często po roku nauki informacje zawarte w podręcznikach przestają być obowiązujące.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Nauczyciel także powinien systematycznie **weryfikować treści zawarte w podręcznikach** tak, by uczniowie nie musieli każdego roku dokonywać zakupu nowego podręcznika. Bardzo dobrze sprawdza się w tym względzie zachęcenie uczniów do sporządzania w podręcznikach własnych notatek, zaginania stron z nieaktualnymi informacjami lub czytania w domu treści realizowanych na zajęciach i oceny ich zgodności ze stanem faktycznym.

7. Propozycja kryteriów oceny

Szczegółowe warunki oceniania uczniów określone zostały w Rozporządzeniu z dnia 20 sierpnia 2010 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*. Wynika z niego przede wszystkim konieczność realizacji projektu edukacyjnego na etapie gimnazjalnym i uwzględnianie podczas oceny zaangażowania i wysiłku uczniów. Ustawodawca określił także zasady przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wytyczne dotyczące promowania uczniów do klasy programowo wyższej.

76

OBSZARY AKTYWNOŚCI UCZNIĄ PODLEGAJĄCE OCENIE

Wiadomości:	Umiejętności:	Postawy:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Znajomość pojęć, zagadnień przewidzianych w programie nauczania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce 2. Formułowanie problemów, określenie planu ich rozwiązania 3. Prawidłowa interpretacja sytuacji problemowych, analiza i wyciąganie wniosków 4. Ocenianie i wartościowanie 5. Korzystanie ze środków dydaktycznych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaangażowanie i aktywność na lekcji 2. Samodzielność 3. Stosunek do przedmiotu 4. Prowadzenie zeszytu przedmiotowego 5. Wykonywanie poleceń nauczyciela

OCENY W STOPNIACH

NORMY WYMAGAŃ

Niedostateczny – 1 (ndst)	Uczeń posiada bardzo duże braki w zakresie podstawowej wiedzy przedmiotowej. Nie potrafi, bądź nie chce wykonywać poleceń nauczyciela. Nawet instruowany nie podejmuje trudu wykonania zadania. Nie jest w stanie samodzielnie ani przy pomocy nauczyciela wykazać się wiedzą i umiejętnościami. Prezentuje lekceważący stosunek do przedmiotu i nauczyciela. Często jest nieobecny na zajęciach, nie prowadzi systematycznie zeszytu, nie odrabia prac domowych. Nie przyjmuje oferowanej mu pomocy. Nie stosuje się do zasad BHP.
Dopuszczający – 2 (dop)	Uczeń ma duże braki w wiedzy przedmiotowej. Przy pomocy nauczyciela jest w stanie wykonać proste polecenia. Prezentuje postawę bierną na lekcjach, dlatego też potrzebuje stałej motywacji do nauki ze strony rodziców/opiekunów i nauczyciela. Jego zeszyt przedmiotowy jest prowadzony posiada niewielkie braki. Rokuje jednak nadzieję, że zrozumie zdobyte umiejętności.
Dostateczny – 3 (dst)	Uczeń opanował podstawowe wiadomości pozwalające mu przy pomocy nauczyciela zinterpretować i zrozumieć znaczną część zagadnień. Jego wiedza jest jednak wyrywkowa i fragmentaryczna, co uniemożliwia mu samodzielne wykonywanie poleceń. Wykazuje elementarny stopień opanowania umiejętności. Zeszyt przedmiotowy prowadzi w sposób poprawny.
Dobry – 4 (db)	Ocenę tę otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową oraz wybrane elementy programu nauczania w danej klasie. Potrafi prawidłowo wykorzystać posiadaną wiedzę w praktyce. Samodzielnie w sposób jasny i logiczny wykonuje typowe zadania teoretyczne. Prezentuje prawidłową postawę wobec przedmiotu, wykazuje zainteresowanie treściami, jest aktywny twórczo na lekcjach. Poprawnie interpretuje wnioski, zeszyt przedmiotowy prowadzi w sposób systematyczny.
Bardzo dobry – 5 (bdb)	Uczeń opanował pełen zakres wiadomości przewidziany programem nauczania przedmiotu w danej klasie. Samodzielnie rozwiązuje problemy teoretyczne. Zagadnienia przedstawia w sposób logiczny, jasny i konkretny. Trafnie wykorzystuje wiedzę teoretyczną w ćwiczeniach praktycznych. Przywiązuje dużą wagę do jakości i estetyki wykonywanych poleceń. Jest bardzo aktywny na lekcjach i chętnie podejmuje się prac dodatkowych. Na zajęcia przychodzi zawsze przygotowany i systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy. Interesuje się nowościami i potrafi łączyć, analizować fakty oraz wyciągać prawidłowe wnioski. Czyta czasopisma popularno- naukowe oraz prasę fachową, skutecznie wykorzystując na lekcjach pozyskane wiadomości. Samodzielnie i twórczo rozwija oraz pogłębia swoją wiedzę.
Celujący – 6 (cel)	Uczeń w zakresie posiadanej wiedzy wykracza poza podstawy programowe i program nauczania. Dodatkową wiedzę zdobywa z różnych źródeł pozaszkolnych i pomocy naukowych. Proponuje nowatorskie i twórcze podejście do zagadnień. Prezentuje wzorową postawę wobec przedmiotu, jest bardzo aktywny na zajęciach, prowadzi zeszyt w sposób prawidłowy.

Współpracuje z nauczycielem w tworzeniu pomocy dydaktycznych. Angażuje się w akcje szkolne i pozaszkolne, bierze udział w konkursach osiągając w nich sukcesy.

Nauczyciel realizujący niniejszy program w pierwszych klasach szkoły ponadgimnazjalnej musi uwzględniać wymagania edukacyjne z zakresu Edukacji dla Bezpieczeństwa dla III klasy gimnazjum.

8. Propozycja metod sprawdzania osiągnięć uczniów

Sprawdzanie osiągnięć uczniów według B. Niemierki „jest upewnianiem się, czy uczniowie uzyskali oczekiwane osiągnięcia, a więc czy opanowali czynności stanowiące wymagania programowe”⁵⁰. Uczeń, posiadający określone osiągnięcia, wie jak należy wykonać czynności wynikające z programu nauczania, umie je wykonać, a co najważniejsze, **chce** je wykonywać⁵¹. Z tym ostatnim komponentem jest bodaj największy problem, gdyż uczniowie współczesnej szkoły nadzwyczaj szybko tracą chęć uczenia się. Sytuacja ta spowodowana jest w szczególności niedostosowaniem wymagań, metod pracy i systemu oceniania do ich potrzeb, możliwości i uwarunkowań otaczającej rzeczywistości.

Kolejna trudność wiąże się z niemożnością sprawdzenia osiągnięć uczniów w jednym z wymiarów. B. Niemierko wyodrębnił dwa rodzaje osiągnięć. Pierwszym z nich są osiągnięcia poznawcze, których weryfikacja wydaje się być stosunkowo mało skomplikowana, natomiast drugi dotyczy osiągnięć emocjonalnych, których sprawdzenie okazuje się być zdecydowanie bardziej skomplikowane. Powodem jest „trudność pomiaru emocji i duża zmienność motywacji, zwłaszcza w młodym wieku”⁵². Jest to przyczyna, dla której sprawdzanie osiągnięć uczniów skupia się głównie na dziedzinie poznawczej⁵³.

⁵⁰ B. Niemierko, *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*, Warszawa 2007, s. 268.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże, s. 269.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Sprawdzanie osiągnięć uczniów nierozzerwalnie wiąże się z ocenianiem. Pod pojęciem **oceniania**, B. Niemierko zawarł dwa komponenty - ustalenie oceny oraz komunikowanie jej uczniowi. Efektem końcowym jest ocena szkolna, będąca „informacją o wyniku kształcenia wraz z komentarzem”⁵⁴.

Sprawdzanie osiągnięć uczniów powinna cechować:

- **bezstronność**, związana z koniecznością stworzenia uczniom jednakowych i sprzyjających warunków do wykonania określonych czynności,
- **dokładność punktowania**, związana z koniecznością przyznawania punktów według określonego klucza lub schematu,
- **rzetelność**, dotycząca powtarzalności uzyskanych wyników w podobnych warunkach,
- **trafność**, rozumiana jako użyteczność wyników, na podstawie których uzyskujemy informację o tym, czego chcieliśmy się dowiedzieć,
- **obiektywizm**, czyli niezależność wyników od osobistego stosunku nauczyciela do ucznia, na którą składają się także wszystkie pozostałe cechy jest kryterium najtrudniejszym do osiągnięcia⁵⁵.

Metody sprawdzania osiągnięć uczniów można podzielić na ustne, pisemne oraz praktyczne. Ze względu na udział uczniów, B. Niemierko wyodrębnił:

- Sprawdzenie indywidualne – związane z samodzielną pracą uczniów, którzy rozwiązują zadania i problemy niezależnie od pozostałych uczniów,
- Sprawdzenie grupowe – związane z koniecznością przyznania oceny dla całego zespołu zaangażowanego w rozwiązywanie zadania lub problemu⁵⁶.

Podkreślić należy w tym miejscu walor sprawdzania grupowego, które jest nieodzowne, jeśli założeniem nauczyciela jest rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie współdziałania w grupie. Ze względu na specyfikę przyjętych metod nauczania-uczenia się, sprawdzanie grupowe będzie w niniejszym programie szczególnie wartościowe.

Ze względu na udział nauczycieli, B. Niemierko wyszczególnił:

---

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Tamże, s. 276- 281.

⁵⁶ Tamże, s. 284.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Sprawdzanie kierowane przez nauczycieli,
- Sprawdzanie samodzielne, którego dokonuje sam uczeń.

Z punktu widzenia założeń programu „Bezpieczniej każdego dnia” duży nacisk położony powinien być na **autoocenę uczniów**. Nawet, w sytuacji oceniania kierowanego przez nauczyciela, uwzględniane powinno być stanowisko ucznia. Postulujemy, by ustalenie oceny poprzedzone było osobistą refleksją ucznia na temat tego, co zrobił dobrze i nad czym powinien jeszcze popracować.

Efekty uzyskiwanych osiągnięć - za B. Niemierko - uzależnione są od czynności wykonywanych przez uczniów w procesie kształcenia⁵⁷.

Autentyzm uczenia się

Czynności ucznia	Wysoki	Średni	Niski
Działanie	Projekt edukacyjny, ćwiczenia praktyczne, praca w grupach	-	-
Pisanie	-	Sprawdziany, testy, kartkówki	-
Mówienie	-		Odpowiedzi ustne uczniów

80

Dla potrzeb realizacji niniejszego programu istotne jest przeprowadzanie:

- **Kontroli bieżącej**, w ramach której wykorzystać można następujące metody sprawdzania osiągnięć uczniów:
  - ocena ćwiczeń praktycznych,
  - ocena pracy w grupach,
  - ocena odpowiedzi ustnej,

⁵⁷ Tamże, s. 285.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- ocena chęci i zaangażowania uczniów,
- autoocena,
- fizyka autokorektywna,
- ocena koleżeńska
- **Kontroli okresowej**, która dotyczyć powinna:
  - ocena projektu,
  - portfolio, określane jako teczka prac ucznia”,
  - kartkówka,
  - sprawdzian,
  - test osiągnięć.

Poniżej zamieszczamy charakterystyki wybranych sposobów sprawdzania osiągnięć uczniów:

Ocenianie kształtujące - ma dostarczyć uczniowi i nauczycielowi informacji na temat jego postępów oraz wskazówek dotyczących dalszego uczenia się. Ocenianie kształtujące musi uwzględniać zarówno ustalanie, jak również komunikowanie uczniowi jego oceny, które jest zabiegiem znacznie trudniejszym⁵⁸. Komunikat uzasadniający ocenę wystawioną uczniowi zawsze powinien rozpoczynać się od wskazania mocnych stron. Uczeń musi mieć świadomość, że jest coś, co potrafi zrobić dobrze. Następnie można wskazać ewentualne braki wraz z omówieniem działań, które powinien on podjąć, żeby w przyszłości nie popełniać błędów. Na zakończenie raz jeszcze podkreślić należy walory, by zmotywować ucznia do dalszej pracy.

Autoocena – pozwala uczniowi odnieść się do własnych standardów osiągnięć, które są istotne z jego punktu widzenia. Jest to element konieczny pracy nad sobą i rozwijania refleksyjnego stosunku do własnych kompetencji. Uczeń może ustosunkować się do uzyskiwanych wcześniej wyników i sam określać

---

⁵⁸ Tamże, s. 301, 336.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

progres, jakiego dokonał. Nie oznacza to, że uczniowie mogą narzucać własną ocenę nauczycielowi⁵⁹, lecz powinni świadomie określać własne kompetencje i zaangażowanie w realizację postawionego przed nimi zadania.

Portfolio – określane przez B. Niemierkę jako „teczka prac ucznia”. Pozwala wdrożyć uczniów do samooceny własnych osiągnięć poprzez gromadzenie wszelkich prac pisemnych i dowodów potwierdzających jego aktywność, zaangażowanie i realizację zadań zleczonych przez nauczyciela. Sporządzenie portfolio powinna cechować:

- dobrowolność – tworzenie teczek powinno wynikać z chęci ucznia do przechowywania swoich najlepszych prac,
- podmiotowość – przekonanie, że teczka jest własnością konkretnego ucznia i tylko on może decydować o jej zawartości,
- partnerstwo – związane z oceną prac ucznia, podczas dokonywania której nauczyciel pełni rolę partnera i doradcy,
- emocjonalność – zawartość teczek ma dla ucznia wartość emocjonalną, a z jej przeglądaniem wiążą się określone przeżycia,
- autentyczność – dokumenty zamieszczone w tezcze powinny być dziełem samorzutnej aktywności uczniów nie zaś zwykłym gromadzeniem zadań zleconych przez nauczyciela,
- rozwojowość – gdyż materiały zgromadzone w tezcze są dowodem postępów, jakie uczeń uczynił i pozwalają mu budować racjonalny obraz własnych osiągnięć i możliwości,
- trwałość – mogą być zachowane przez uczniów na całe życie⁶⁰.

Ocena projektu – pozwala odejść od tradycyjnie pojmowanego oceniania osiągnięć uczniów opartego wyłącznie na odpowiedziach ustnych, testach, kartkówkach i sprawdzianach. Ocena projektu powinna być oparta o konkretne kryteria, które są uczniom przedstawione na pierwszych zajęciach związanych z jego realizacją. Kryteria te można sformułować w postaci tabelarycznej w programie Microsoft Excel, uwzględniając w m.in. ocenę koleżeńską w zakresie jakości i sposobu prezentacji, autoocenę oraz ocenę wystawioną przez nauczyciela. Ocena końcowa może być zatem wypadkową kilku kryteriów obliczaną na forum klasy. Przykładową tabelę kryteriów zamieszczamy w **załączniku 3**.

---

⁵⁹ Tamże, s. 335-336.

⁶⁰ Tamże, s. 333-334.

Testy – to metoda kontroli, która niewątpliwie posiada duży walor związany z uzyskaniem ocen wszystkich uczniów w stosunkowo krótkim czasie. Jej mocną stroną jest także rzetelność uzyskanych wyników i obiektywność uzyskanej przez ucznia oceny. Niestety ten sposób sprawdzania osiągnięć uczniów ma także szereg wad. Pierwszą z nich jest niewątpliwie fakt, że uczeń posiadający wiedzę w danym zakresie może nie udzielić odpowiedzi na dane pytanie nie z przyczyny niewiedzy, ale dlatego, że jego prawidłowa odpowiedź nie została przez nauczyciela zawarta w „kluczu”. Kolejna zasadnicza wada wiąże się z tym, że test sprawdza wyłącznie wiedzę faktograficzną bez uwzględnienia jej praktycznego zastosowania. Trzecia istotna wada dotyczy ograniczenia kreatywności uczniów podczas rozwiązywania testów zwłaszcza, jeśli większość zadań w nim zawartych ma charakter zamknięty. Warto zatem podczas konstruowania testu osiągnięć uczniów uwzględniać także pytania otwarte i półotwarte.

Sprawdziany i kartkówki pisemne – ich walorem jest umożliwienie uczniom wypowiedzi na dany temat, będącej nośnikiem ich osobistego stosunku do określonego zagadnienia. Jest to jednak metoda oceny, która przez uczniów postrzegana jest negatywnie. Znacznie mniej męczące wydaje się być dla nich rozwiązywanie testu lub wykonywanie zadań praktycznych. Ponadto sformułowane przez nauczyciela pytania często są dla uczniów zaskoczeniem i skutkują otrzymaniem oceny negatywnej, co dodatkowo sprawia, że ich motywacja do uczenia się ulega obniżeniu.

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć jest niezwykle trudnym i stresującym procesem zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli. Niejednokrotnie, znając trudną sytuację ucznia, nauczyciel musi wystawić mu ocenę negatywną, co dodatkowo wywołuje poczucie, że w jakiś sposób tego młodego człowieka krzywdzi. Przecież nie wiemy, czy nie zrobił wszystkiego, na co pozwalały mu warunki domowe, by opanować wiedzę i umiejętności z danego zakresu. Dlatego tak ważna jest rozmowa z każdym uczniem, rozpoznanie powodów jego nieprzygotowania oraz zasugerowanie mu **możliwości poprawy otrzymanej oceny** i ewentualnej konsultacji, jeśli uważa, że posiada zaległości uniemożliwiające mu taką poprawę. **Poprawie powinna podlegać każda ocena ucznia**, jeżeli tylko wyrazi on chęć i zaangażowanie w tym zakresie. Nauczyciel, który nie wyraża zgody na poprawę ocen otrzymywanych przez uczniów zyskuje wprawdzie czas dla siebie, ale musi mieć świadomość, że pozostawi ucznia w niewiedzy i nigdy nie wpłynie konstruktywnie na zwiększenie jego osiągnięć.

9. Bibliografia

- 1) Dryden G. i Vos J., *Rewolucja w uczeniu*, Poznań 2003.
- 2) Filipiak E., *Rozwijanie Zdolności uczenia się. Z Wygotskim i Brunerem w tle*, Sopot 2012.
- 3) Hamer H., *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa 2010.
- 4) Klus-Stańska D., *Konstruowanie wiedzy w szkole*, Olsztyn 2002.
- 5) Komorowska H., *O programach w kształceniu ogólnym i zawodowym*, Warszawa 2012.
- 6) Mietzel G., *Psychologia kształcenia*, Gdańsk 2002.
- 7) Niemierko B., *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*, Warszawa 2007.
- 8) Okoń W., Wielostronne uczenie się a problem aktywności uczniów. W: „Nowa szkoła” 1965 nr 7/8, Warszawa 1965.
- 9) Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 2003.
- 10) Orłowska E., *Uczenie się poprzez nauczanie – LdL Lernen durch Lehren. Wskazówki do pracy metodą LdL. Część 1*, on-line: www.ore.edu.pl/ dnia 06.07.2013 r.
- 11) Rozporządzenie MEN z dnia 20 sierpnia 2010 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 156, poz. 1046, §21a).
- 12) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17.
- 13) Szmidt K.J., *ABC kreatywności*, Warszawa 2010.
- 14) Szymański M.S., *O metodzie projektów*, Warszawa 2010.
- 15) Zaczyński W.P., *Uczenie się przez przeżywanie*, Warszawa 1990.
- 16) Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z 30.12.2006 r.

Publikacje doskonalące kompetencje specjalistyczne nauczycieli:

- 1) Ciećkiewicz J., *Ratownictwo medyczne w wypadkach masowych*, Wrocław 2010.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- 2) Hettiaratchy S., Papini R., Dziewulski P., *ABC oparzeń*, Wrocław 2007.
- 3) Jakubaszko J., *ABC postępowania w urazach*, Wrocław 2010.
- 4) Jakubaszko J., *ABC resuscytacji*, Wrocław 2006.
- 5) Jakubaszko J., *Ratownik medyczny*, Wrocław 2010.
- 6) Sprigings D., Chambers J.B., *Stany nagłe w medycynie. Praktyczny przewodnik postępowania w medycynie ratunkowej*, Wrocław 2012.
- 7) Styka L., *Ewakuacja i transport poszkodowanego*, Wrocław 2008.
- 8) Wrancisz J.K., Kaczmarek K., Gaszyński W., *Zautomatyzowana defibrylacja zewnętrzna*, Wrocław 2012.
- 9) Polska Rada Resuscytacji, on-line: <http://www.prc.krakow.pl>, 15.06.2013 r.
- 10) Europejska Rada Resuscytacji, on-line: <https://www.erc.edu/>, 15.06.2013 r.
- 11) Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. 2011 nr 63 poz. 322), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110630322>, 27.07.2013 r.
- 12) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie sposobu oznakowania miejsc, rurociągów oraz pojemników i zbiorników służących do przechowywania lub zawierających substancje niebezpieczne lub mieszaniny niebezpieczne
- 13) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i mieszanin niebezpiecznych oraz niektórych mieszanin
- 14) Strona Centralnego Instytutu Ochrony Pracy, on-line: <http://www.ciop.pl/13882.html/>, 27.07.2013 r.
- 15) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach.
- 16) Strona internetowa Sieciaki, on-line: <http://www.sieciaki.pl>, 15.07.2013 r.
- 17) Strona internetowa Biura Rzecznika Praw Dziecka, on-line: <http://www.brpd.gov.pl/detail.php?recid=53>, 20.06.2013 r.
- 18) Wytyczne Polskiej Rady Resuscytacji, on-line: <http://www.prc.krakow.pl/>, 20.06.2013 r.
- 19) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970880553>, 30.07.2013 r.
- 20) Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 nr 16 poz. 93), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>, 30.07.2013 r.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- 21)** Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. 1971 nr 12 poz. 114), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19710120114>, 30.07.2013 r.
- 22)** Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. 1997 nr 98 poz. 602), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970980602>, 30.07.2013 r.
- 23)** Ustawa z dnia 10 października 2012 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz. 1137, 1448), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl>, 30.07.2013 r.
- 24)** Strona internetowa Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, on-line: <http://www.straz.gov.pl>, 30.07.2013 r.
- 25)** Polska Norma PN-92/N-01256/02 Znaki bezpieczeństwa. Ewakuacja.
- 26)** Strona internetowa Narodowego Centrum Badań Jądrowych, on-line: <http://www.ncbj.gov.pl>, 30.07.2013 r.
- 27)** Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki, on-line: <http://www.mg.gov.pl>, 30.07.2013 r.
- 28)** Strona internetowa European Nuclear Society, on-line: <http://www.euronuclear.org>, 30.07.2013 r.
- 29)** Portal internetowy Nuclear.pl, on-line: <http://www.nuclear.pl>, 30.07.2013 r.
- 30)** Portal internetowy Energetyka Jądrowa, on-line: <http://www.atom.edu.pl>, 30.07.2013 r.

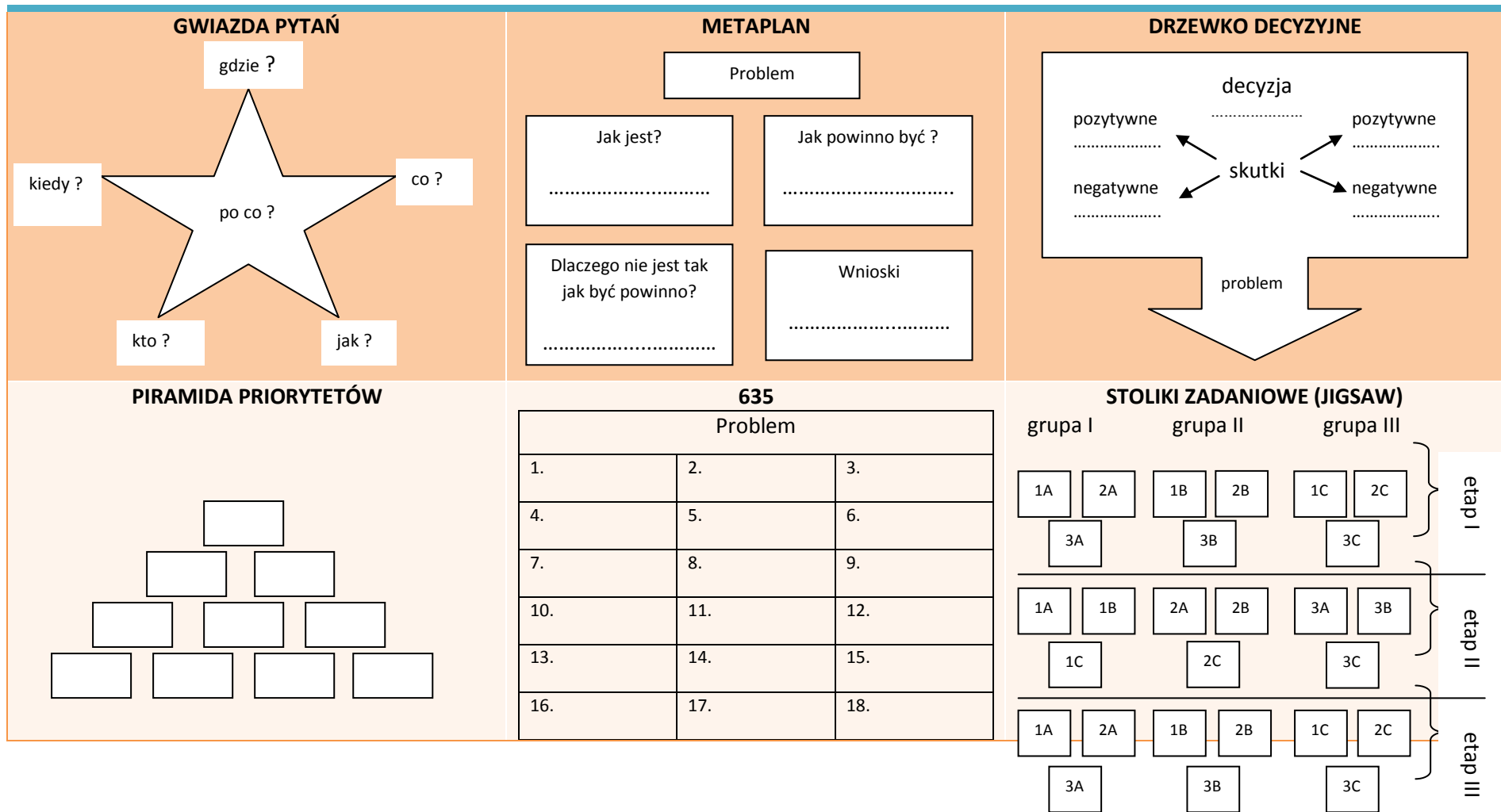
ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1 Kwestionariusz stylów uczenia się ⁶¹

Nazwa stylu uczenia się	Cechy ucznia reprezentującego dany styl uczenia się
wzrokowy	Zapamiętuje to, co przeczytał lub zobaczył. W ławce często siedzi wyprostowany i wodzi oczami za prowadzącym. Odbierając informacje, uczeń patrzy przed siebie lub w górę. Zazwyczaj bardzo szybko mówi.
słuchowy	Zapamiętuje to, co usłyszał i zawsze pyta o informację. Często cicho powtarza sobie słowa, które wypowiada nauczyciel lub kiwa potakująco głową. Zdarza mu się wpatrywać w przestrzeń. Odbierając informacje, uczeń siedzi swobodnie i patrzy w dół (uczeń leworęczny w prawo, a uczeń praworęczny w lewo) lub wodzi oczami z boku na bok. Na ogół w sposób rytmiczny wypowiada słowa.
dotykowy i kinestetyczny	Zawsze chce być w ruchu. Podczas słuchania często bawi się różnymi przedmiotami np. lubi włączać i wyłączać długopis. Najlepsze efekty w uczeniu się osiąga, gdy uczestniczy w doświadczeniach i ma możliwość praktycznego wykonywania zadań. W systemie edukacji to uczniowie wzrokowi i kinestetyczni są najczęściej narażeni na porażki, gdyż metody stosowane przez nauczycieli często skierowane są do uczniów wzrokowych i słuchowych. Uczeń kinestetyczny jest z reguły praworęczny i bardzo ruchliwy. Wypowiada się powoli, a zapamiętując informacje kieruje wzrok na prawo i w dół.

⁶¹ G. Dryden, J. Vos, *Rewolucja...*, op. cit., s.

ZAŁĄCZNIK 2 Schematy metod aktywizujących

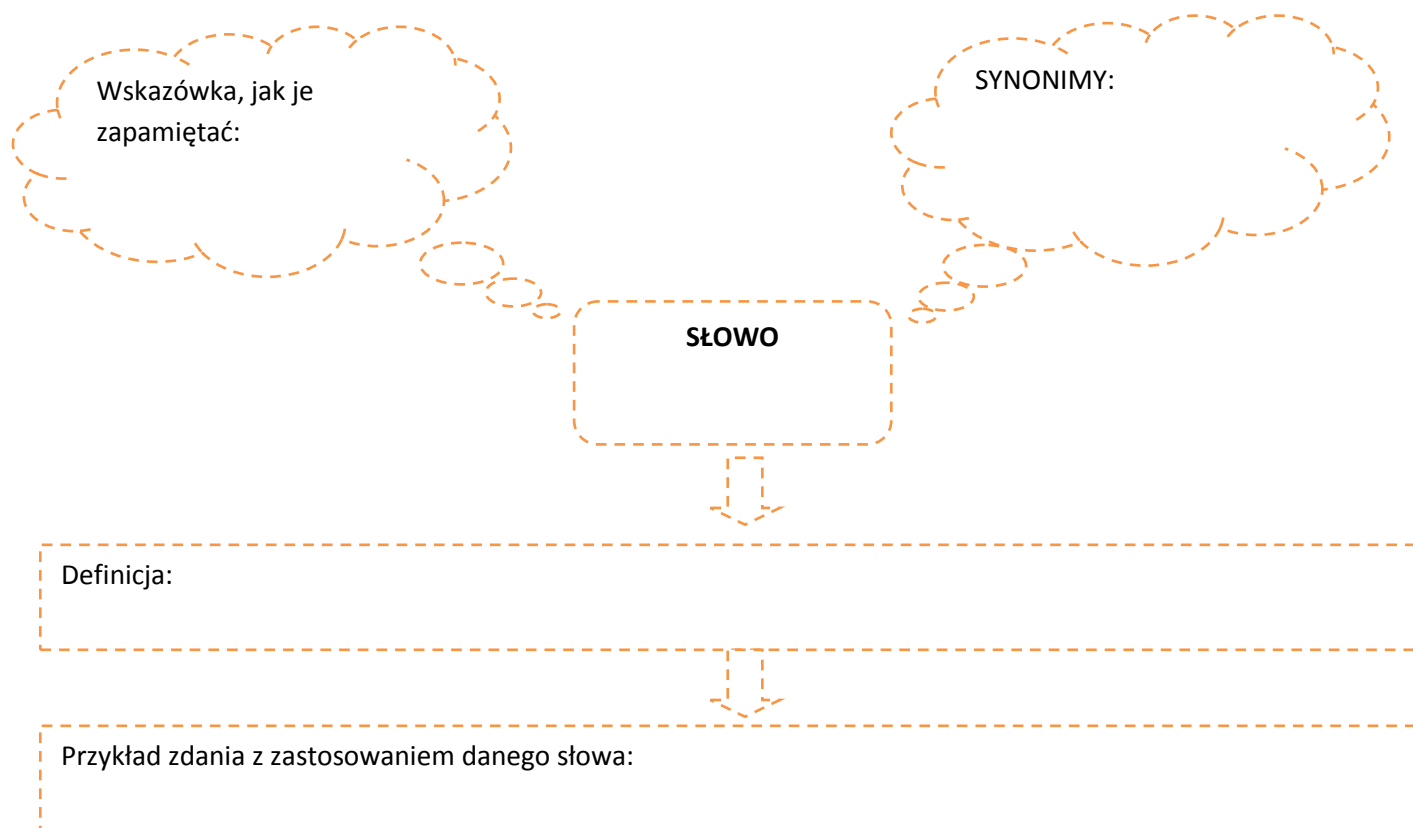

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

ZAŁĄCZNIK 3 Przykładowy schemat do metody „polowanie na słowa”

Opr. własne na podstawie E. Filipiak.

Opracowanie: mgr Magdalena Szumiec, mgr Ewelina Biel

ZAŁĄCZNIK 4 Przykładowe fiszki autokorektywne

POLECENIE	WYKONANIE
Jaka jest sekwencja uciśnień i oddechów ratunkowych w przypadku osoby, która weszła w śmierć kliniczną przyczyn oddechowych?	5 oddechów ratunkowych i 30 uciśnień klatki piersiowej
Co możesz podejrzewać, jeżeli podczas badania fizykalnego brzucha stwierdzisz, że jest on twardy pomimo, że mięśnie poszkodowanego są rozluźnione?	możliwość wystąpienia krwotoku wewnętrznego

Opr. własne

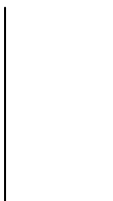
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

ZAŁĄCZNIK 5 Przykładowe zadania z obszaru Edukacji dla Bezpieczeństwa sformułowane w postaci zadań rozwijających kreatywność uczniów

Spróbuj sformułować po kilka pytań zaczynających się od danych pytańników, a dotyczących czterech różnych zagadnień. Spróbuj formułować takie problemy, jakie nikomu innemu nie przyjdą do głowy, starając się, aby pytania w poszczególnych kolumnach nie powtarzały się. Możesz opracować pytania dotyczące jednego, dwóch, trzech bądź czterech zagadnień. Zastanów się, kto mógłby udzielić odpowiedzi na Twoje pytania.

Pytanie	Zatrucia pokarmowe	Zatrucia gazami	Zatrucia środkami chemicznymi	Zatrucia lekami
Kto...?				
Co...?				
Kiedy....?				
Dlaczego....?				
W jaki sposób...?				
A co, jeśli...?				
Czy aby na pewno...?				

Rozwiń poniższą figurę w interesujący wytwór związany z tematyką Edukacji dla Bezpieczeństwa:

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wskaż nowe i użyteczne funkcje: bandaża, chusty trójkątnej itp.

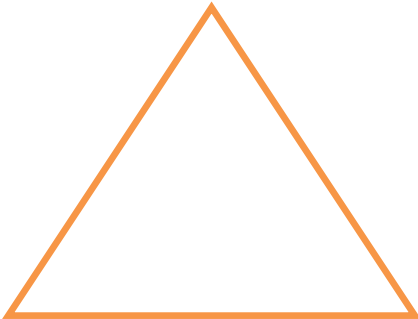
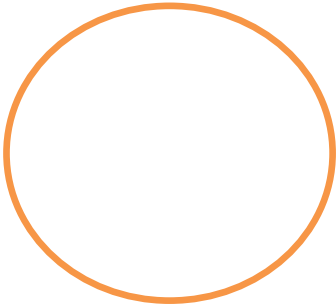

Wymień jak najwięcej rzeczy, które spełniają następujące cechy: są małe, miękkie i białe, są duże zielone i szorstkie itp.

Technika karty pomysłów:

- Napisz na kartce rozwiązanie problemu: Jak postępować w przypadku zatrucia? Następnie znajdź osobę, która ma ten sam numer kartki, co Ty. Połączcie pomysły z waszych kart w jeden wspólny pomysł.

Gdybyś mógł zastąpić określenie „deratyzacja” jakimś znakiem, to jaki byłby to znak? Narysuj trzy różne propozycje.

Narysuj trzy nowe znaki drogowe, które przydałyby się kierowcom i przechodniom

Technika słowa i obrazka przypadkowego: Co zrobić, aby ludzie częściej chcieli udzielać poszkodowanym w wypadkach pierwszej pomocy?
–uczniowie wypisują w tabeli skojarzenia do losowo wybranego słowa, a następnie skojarzenia do losowo wybranego obrazka.

SŁOWO PRZYPADKOWE - DOM	OBRAZEK PRZYPADKOWY
rodzina	 punktualność
bezpieczeństwo	czas
...	....

- następnie do każdego ze skojarzeń wymyślają pomysły rozwiązania problemu:
Np. rodzina – powoływanie się na emocje i akcentowanie, że każdy człowiek, który ulega wypadkowi ma bliskich. Rodzina czeka na jego powrót do domu.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Podobna sytuacja może spotkać kiedyś kogoś z Twoich bliskich. Jak czułbyś się, gdyby nikt nie udzielił mu pomocy?

Opr. na podstawie K.J. Szmidt, *ABC kreatywności*, Warszawa 2010.

ZAŁĄCZNIK 6 Przykład gry Jeopardy do działu pierwsza pomoc

Kategorie pytań wraz z punktami:

Definicje dotyczące urazów kostno-stawowych		
200	150	100
Objawy urazów kostno-stawowych		
200	150	100
Pierwsza pomoc w urazach kostno-stawowych		
200	150	100

Pytania o zróżnicowanym stopniu trudności do poszczególnych kategorii:

Definicje dotyczące urazów kostno-stawowych

- 200 – Na czym polega I i II prawo Potta?
- 150 – Omów różnicę między zwichnięciem i skręceniem
- 100 – Podaj definicję złamania

Objawy urazów kostno-stawowych

- 200 – Wymień 5 objawów złamań
- 150 – Jakie zagrożenia wiążą się ze złamaniem otwartym?
- 100 – Czym się różnią objawy złamań zamkniętych i otwartych?

Pierwsza pomoc w urazach kostno-stawowych

- 200 – Unieruchom złamaną kość przedramienną
- 150 – Wykonaj unieruchomienie stawu kolanowego za pomocą opatrunku żółtowego zbieżnego
- 100 – Wykonaj prowizoryczny opatrunek złamanej kończyny dolnej